

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym
króla Maciusia Pierwszego -
zajęcia plenerowe w ramach nauczania
przedmiotu plastyka w klasie
szóstej/siódmej
szkoły podstawowej

Patryk Daniel
Garkowski

**Zapoznajemy się z murałem
demonstrującym króla
Maciusia Pierwszego -
zajęcia plenerowe
w ramach nauczania przedmiotu plastyka
w klasie szóstej/siódmej
szkoły podstawowej**

**Patryk Daniel
Garkowski**

Patryk Daniel Garkowski: Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

ISBN: 978-83-68055-19-1

Data wydania: 3 marca 2024 roku

Wydanie I

Wydawca: Patryk Daniel Garkowski

Projekt okładki: Patryk Daniel Garkowski

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Spis treści

Wstęp	5
I. Co to jest mural? Mural jako wytwór malarski. Zajęcia plenerowe w nauczaniu plastyki	6
II. O muralu przedstawiającym króla Maciusia Pierwszego, Wzgórze Tumskie oraz zarys katedry płockiej	33
III. Przeprowadzenie zajęć plenerowych w ramach nauczania plastyki w klasie szóstej bądź siódmej szkoły podstawowej	39
III. I. Rozwijanie dzięki zajęciom zainteresowań plastycznych wśród uczniów. Plastyczna percepcja. Kontakt z dziełem sztuki w ramach toczonej lekcji. O korzyściach wynikających z oglądania, analizowania wytworów plastycznych przez uczniów. Zajęcia plenerowe z plastyki a lekcje rozumiane ogólnie. Wycieczka szkolna i jej organizacja	39
III. II. Odniesienie do zapisów obowiązującej Podstawy Programowej	57
III. III. Cele potencjalnych zajęć w plenerze, dotyczących muralu obrazującego króla Maciusia Pierwszego .	59
III. IV. Scenariusz zajęć dotyczących poznania muralu na ul. Tumskiej 9a w Płocku	60
III. V. Karta pracy dla uczniów	62
Źródła, bibliografia	64
Aneksy	66

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Wstęp

Niniejsza specjalistyczna książeczka to publikacja naukowa, fachowa, pedagogiczno-metodyczna, dotycząca sfery dydaktyki plastyki w szkole podstawowej. Przedstawiłem w tej oto publikacji pomysł na zajęcia w plenerze dotyczące muralu płockiego - obecnego na ulicy Tumskiej 9a w mieście Płocku. Ulokowano tam całkiem ładny mural, godny zainteresowania. Ja, jako persona posiadająca kwalifikacje do nauczania plastyki, mógłbym taką lekcję z dziećmi przeprowadzić, wyobrażam sobie.

Obecne na ulicy Tumskiej malowidło stanowi wytwór sztuki ciekawy i godny badawczego zainteresowania; jest to równocześnie dzieło dość nowe, które stosunkowo nie aż tak dawno pojawiło się w płockim, miejskim krajobrazie kulturowym. Mural owy reklamuje Młodzieżowy Dom Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku.

Rozważaną w tekście lekcję wycieczkową, eskapadę mógłbym przeprowadzić dla klasy bądź szóstej, bądź siódmej szkoły podstawowej - tak bynajmniej zaplanowałem logicznie. Wyobrażam ja sobie, iż zajęcia w plenerze, czyli na świeżym powietrzu przeprowadziłbym dla uczniów z płockiej szkoły elementarnej, najlepiej usytuowanej w centrum miasta Płocka. W ramach pięknych zajęć zaintrygowani bezbrzeżnie uczniowie mogliby chętnie uzyskać wiedzę na temat street artu oraz malarstwa.

W tej publikacji metodycznej przedstawiłem szczegółowo, czym w ogóle mural jest, czym się charakteryzuje. Opisałem w e-booku istotę zajęć plenerowych, gdy chodzi o nauczanie szkolne. Między innymi w publikacji mojej wydanej omówiłem pozytywne aspekty przeprowadzania zajęć plenerowych, wycieczek, gdy chodzi o nauczanie plastyki. W książeczce przedstawiłem szkolne wycieczki, materia organizacji takich wydarzeń poruszona tu została.

Projektując lekcję odniosłem się do wymogów, zapisów obowiązującej dzisiaj Podstawy programowej dotyczącej plastyki w szkołach podstawowych. Jest to dokument niezmiernie ważny w przypadku pracy nauczycieli plastyki, i nie tylko tego przedmiotu obligatoryjnego. Ja zaś jako wielki, biegły znawca oświatowego prawa doskonale zdaję sobie z tego sprawę.

Oto skonstruowałem scenariusz zajęć, cele potencjalnych zajęć w plenerze, zajęć dotyczących muralu obrazującego króla Maciusia Pierwszego oraz pejzażowy zarys. Zaprojektowałem dobrą kartę pracy dla dzieci, w związku z roztkaną w wyobraźni lekcją na powietrzu świeżym. Wszystko to znajduje się w mojej pracy naukowej, z pewnością wartej przeczytania.

Wdrażający wychowanie plastyczne wśród uczniów i uczennic mądry pedagog, plastyk, resocjalizator, terapeuta pedagogiczny, arteterapeuta bądź choćby historyk sztuki potrafi dostrzec w lokalnym środowisku godne objęcia lekcjami, zajęciami, analizami obiekty, wytwory. Czymś dobrym w nauczaniu plastyki okazują się niedalekie wycieczki.

Pragnę podkreślić, iż fakt napisania przeze mnie publikacji fachowej ze sfery dydaktyki przedmiotu humanistycznego jeszcze bardziej potwierdził moje kwalifikacje, uprawnienia do nauczania w szkole podstawowej przedmiotu o nazwie plastyka. Oprócz plastyki jestem uprawniony między innymi do nauczania techniki, chemii, biologii oraz muzyki, języka polskiego czy choćby biznesu i zarządzania - nowego przedmiotu, jaki, jak wiadomo, zastąpił dotychczasowe podstawy przedsiębiorczości.

Ogółem rozpatrując, persona z wyższym wykształceniem pedagogicznym, posiadająca już prawnie rozumiane pedagogiczne przygotowanie, może dokonywać tak zwanego samokształcenia - uczyć się może samodzielnie i tym samym zdobywać nowe kwalifikacje, uprawnienia, bieguny. Egzemplifikacją okaże się chociażby uzyskanie uprawnienia do nauczania chemii dzięki zaawansowanym pracom laboratoryjnym czynionym, dzięki działaniom badawczym z zakresu chemii - to tylko przykład.

Patryk Daniel Garkowski

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Co to jest mural? Mural jako wytwór malarski. Zajęcia plenerowe w nauczaniu plastyki

Mural to jest malowidło - figuruje jako zaliczany do dziedziny sztuk plastycznych - malarstwa. W malarstwie zaś występują różne wytwory, klasyfikowane według: a) techniki, b) tematyki, c) stosunku do rzeczywistości, otoczenia, d) typu zastosowania¹.

Muralem okaże się malarska kompozycja ulokowana na ścianie konkretnego budowlanego obiektu².

Murale, rozumiane jako malowidła ściennie, mogą stawać się pięknymi i wartościowymi dziełami sztuki, z chwilą powstania.

Dzieło sztuki plastycznej okazuje się być wynikiem artystycznych czynności ludzkich, cechuje się niepowtarzalnością. W ramach rozpatrywania rozmaitych dzieł sztuk plastycznych można brać pod uwagę pewne warstwy dzieła - oto więc: warstwę wizualną, warstwę przedstawieniową oraz warstwę rzeczową³.

Dzieła plastyczne lokowane są w różnych przestrzeniach.

Sztukę, twory sztuki, a więc między innymi murale, można zaobserwować na przykład podczas transportacji pieszej w pobliżu ulic. Dzieła sztuki w tego typu miejscach publicznych mogą być niszczone przez choćby atmosferyczne czynniki oraz przez zanieczyszczenia powietrzne. Dewastowanie, akty wandalizmów, a prócz tego celowe działania w postaci destrukcji mechanicznej to kolejne przykłady czynników ingerujących, powodujących niszczenie plastycznych, różnorodnych wytworów plastyki⁴.

A więc sztuka publiczna, sztuka ulicy (street art) obejmująca muralistykę - toteż twory murale, graffiti, figuruje jako ogólnodostępna kontaktowo, mogą się z nią zapoznawać przechodzące osoby z wielką łatwością. Taka uliczna sztuka, publiczna może zarówno wzbudzać pozytywne reakcje u widzów, oglądających, jak też i negatywne⁵ - z kolei uczniowie pobierający naukę plastyki mają prawo wyrażać swe własne subiektywne opinie na temat dzieł sztuki obserwacjom poddawanym.

Ważne jest jednakowoż, by uczniowie umieli posługiwać się odpowiednimi pojęciami, elementarnymi - w zakresie dziedziny sztuki, jaką plastyka jest⁶. A w skład tych elementarnych materii plastycznych wchodzi tak zwany alfabet plastyki, choć nie tylko owo alfabet muszą uczniowie znać dzięki kształcącym zajęciom.

1 H. Hohensee-Ciszewska, *ABC wiedzy o plastyce*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988, s. 54.

2 D. Stępień, W. Sygut, *Sztuka w zasięgu ręki : plastyka : podręcznik : gimnazjum*, MAC Edukacja, Kielce, 2009, s. 135.

3 H. Hohensee-Ciszewska, *ABC wiedzy o plastyce*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988, s. 20-21.

4 J. Gostomska, *Lekcje plastyki w konspektach dla kl. IV-VIII*, Wydawnictwo Korepetytor, Płock, 1997, s. 48.

5 W. Robinson, tłum. J. Lubiak, *Historia sztuki*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań, 1998, s. 222-223.

6 H. Hohensee-Ciszewska, *ABC wiedzy o plastyce*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988, s. 69.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Alfabetem plastyki będzie zatem zestaw najelementarniejszych terminów, gdy chodzi o szczegółową wiedzę rozciągającą się wokół tej nauki, dziedziny sztuki. Oto koncentracja zagadnień alfabetu plastycznego wokół zjawisk form dzieł plastycznych to ważna konkluzja⁷.

Jak podaje mini-słowniczek ulokowany w podręczniku służącym nauce przedmiotu plastyki: „Do dzieła! 4”⁸, Wydawnictwa Nowa Era, a to podręcznik do czwartej klasy szkoły podstawowej (w czwartej klasie szkoły podstawowej uczniowie rozpoczynają naukę plastyki jako samodzielnego, osobnego przedmiotu edukacyjnego na tym etapie), mural jest to ścienne malowidło. Toteż, co wcześniej już zakomunikowane zostało, mural zaliczamy do dziedziny sztuki malarstwa. Zaś to malowidło (owy mural) cechuje się sporymi, nie zaś małymi rozmiarami, niedrobnym formatem, to nie jest coś mikroskopijnego. Ten typ tworu plastycznego występuje z zasady na budynkach publicznego przeznaczenia, publicznej użyteczności⁹ - jednak przecież murale występują także i choćby na budynkach mieszkalnych, na ścianach bloków, na powierzchniach ściennych budynków osiedlowych, z czego uczniowie powinni zdawać sobie sprawę wyśmienicie. W dodatku zważyć należy, iż mural przedstawiający króla Maciusia Pierwszego, ulokowany przy ulicy Tumskiej 9a w Płocku, to dzieło nieduże swą skalą, a więc wykracza poza definicję w podręczniku wskazaną - oznajmiającą przecież o dużych rozmiarach tworów muralowych.

Murale, jak widać, to nie tylko są duże prace, wielkoformatowe. Mural przedstawiający króla Maciusia Pierwszego okazuje się być wytworem niewielkim. A przez to pokazującym różnorodność form muralowych w tkankach miejskich. Murale mogą być różne. Duże i małe. I dzieci powinny zdawać sobie sprawę z różnorodności wytworów kultury, nie tylko jeżeli chodzi o street art, czyli sztukę ulicy.

W podręczniku rzeczonym, na który się powołuję, zauważono, że z dziełami sztuki - muralami, można zetknąć się bezpośrednio będąc na ulicy jakiegoś miejskiego ośrodka, oto z formami sztuki, jak podręcznik komunikuje, dzieci spotkać się mogą w ich otoczeniu bezpośrednim, nieodległym, czego egzemplifikacjami są płaszczyzny kamienicowe, wielorakie budowle, ulice, formy architektury¹⁰. Murale są toteż łatwo dostępne.

Łatwa dostępność tworów muralowych prowokuje do wykorzystania ich edukacyjnie, podczas lekcji plastyki.

7 Tamże, s. 7.

8 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023.

9 Tamże, s. 62, 8-11.

10 Tamże, s. 8-11.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Przede wszystkim murale po coś powstają, cechują się one określonymi możliwymi funkcjami. Jeśli chodzi o możliwe, realne funkcje murali, to będą one następujące:

- upiększanie przestrzeni, poprawianie jej walorów, poprawianie estetyki otoczenia, sprawianie, że krajobraz pięknieje, jest estetyczniejszy, bardziej interesujący, bogatszy, sprawianie, że przestrzeń staje się lepsza, dla przechodniów satysfakcjonująca; przestrzeń może umożliwiać chwilowe oderwanie przechodnia jakiegoś od jego codzienności, gdy na przykład idzie, kroczy do pracy swojej,
- umożliwienie - za sprawą form muralowych, street artowych - wyrażenia przez twórców tychże wytworów malowidłowych opinii indywidualnych, emocji, doznań, potrzeb, materii dla twórców dzieł sztuki istotnych, przedstawienia materialnego wartości, godnych¹¹,
- skrupulatne odtwarzanie, odzwierciedlanie, ilustrowanie, dopełnianie rzeczywistości, utrwalanie zjawisk, tego, co do zobrazowania jest możliwe,
- zniekształcanie, deformowanie czegoś, rzeczywistości zastanej, między innymi społecznej,
- przedstawianie ludzkich postaci, zarówno zwyczajnych, nieznanych, jak i jakoś zasłużonych dla danego kraju, postaci godnych upamiętnienia, ważnych w historii czy choćby bohaterów słynnych powieści,
- demonstrowanie uproszczonych pejzaży miejskich, pejzaży wielorakich, między innymi przyrodniczych,
- prezentowanie scen z codziennej egzystencji, scen codziennych - nierozzerwalnie związanych z typowością życia ludzkiego,
- odnoszenie się do przeszłości, historii, dziedzictwa ludzkości, dziedzictwa kulturowego, dokonań cywilizacji, do utworów, dzieł sztuki, mitologii, religii, do polityki, aktualnych wydarzeń społecznych, do przyszłości,
- motywowanie, skłanianie person oglądających do indywidualnych interpretacji oraz do tego, by poszukiwali ci widzowie ukrytych treści, znaczeń, symboliki, z muralami korespondującymi,
- reklamowanie, ukazywanie, sławienie instytucji, firm, organizacji (funkcje reklamowe/marketingowe murali),
- pobudzanie wyobraźni, fantazji person oglądających¹².

Murale więc, obecne szeroko w otoczeniu człowieka, są w możności pełnić najrozmaitsze funkcje. W dalszej części pracy rozwinę ten problem, przy okazji omawiania poszczególnych możliwych typów murali.

Zauważyć warto, iż temat lekcji w podręczniku dla klasy czwartej obecny (ulożony w podręczniku Wydawnictwa Nowa Era: „Do dzieła! 4”) (a mianowicie temat: „ABC sztuki”), proponuje uczniom, aby w ramach ćwiczenia - wycieczki - wytworzyli oni bądź zdjęcia, fotografie, bądź rysunki budzących ciekawość, zaintrygowanie, między innymi malowideł ściennych - obecnych na ścianach budowli, toteż murali; a prócz

¹¹ Tamże, s. 11.

¹² J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022, s. 44-54.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

tego podręcznik zachęca do zorganizowania późniejszej wystawy tychże wykonanych, zrobionych przez czwartoklasistów prac¹³ - to ćwiczenie podręcznikowe przytaczam ja jedynie w ramach ciekawostki metodycznej, gdyż w przypadku zaplanowanych przeze mnie zajęć plenerowych, dotyczących muralu z królem Maciusiem Pierwszym, ćwiczenie nie zostałoby absolutnie wykorzystane. Nawet nie mogłoby znaleźć zastosowania ze względu na specyfikę, rozplanowanie, konstrukcję lekcji, tak miemam.

Zakładam, że zajęcia plenerowe odnośnie formy muralowej zrealizowałbym dla uczniów jakiejś szkoły podstawowej występującej w mieście Płocku; wówczas kryterium bliskości przestrzennej dzieła sztuki byłoby spełnione, ponieważ mural będący przedmiotem plenerowych zajęć usytuowany na kamienicy przy ulicy Tumskiej 9a znajduje się właśnie w Płocku, a nie w innej miejscowości, w innym mieście czy na wsi. Obszar na ulicy Tumskiej 9a może być właśnie taką najbliższą okolicą dla uczniów szkół podstawowych płockich, zwłaszcza zaś dla szkół podstawowych usytuowanych w centrum tej osadniczej jednostki, położonej nad rzeką Wisłą.

Z organizacją zajęć plenerowych z plastyki, odbywających się na świeżym powietrzu, koresponduje pojęcie pedagogiczne: terenu zajęć czy też terenu do ćwiczeń. Teraz pragnę to pojęcie przedstawić. Teren owy składa się ze składnika geograficznego oraz składnika społecznego. Składniki rzeczone zastajemy w konkretnych położeniach, w próżni nie są zawieszane one.

Sfera, determinanta geograficzna obejmuje powierzchnię ziemską, ważna tutaj okazuje się być rzeźba terenowa, natomiast społeczną sferę należy rozumieć jako sektor przebiegu ludzkich zachowań, działalności, interakcji¹⁴. W przypadku rozważanych przeze mnie zajęć dominującą rolę odgrywałaby naturalnie sfera społeczna, obejmująca swym zasięgiem wszelkie wytwory kultury, czyli choćby murale.

Narczyz Nonas w publikacji noszącej tytuł: „Wycieczki i zajęcia terenowe: poradnik metodyczny” zauważa, że w przypadku terenowych zajęć nie należy doprowadzać do pomijania elementów godnych dydaktycznego, edukacyjnego wykorzystania; w szkolne okolice, w środowisko pobliskie wobec placówki oświatowej warto z uczniami wyruszać w ramach terenowych zajęć. A poznawanie bliskoszkolnych terenów niech idzie w parze z planowością, celowością, systematycznością¹⁵.

13 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 11.

14 N. Nonas w Cz. Hakke, N. Nonas, *Wycieczki i zajęcia terenowe: poradnik metodyczny*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1977, s. 23.

15 Tamże, s. 24.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Zważyć należy: im klasa jest starsza, tym dalej w teren może się zapuszczać, docierać do dalszych miejsc, obiektów, dzieł sztuki. Z odpowiednio zaawansowaną, wysoką klasą pojechać można do muzeum czy do teatru funkcjonującego w innym mieście (zdarzają się wycieczki do polskich miast bardzo odległych w stosunku do szkół, gdzie uczniowie pobierają nauki). W miarę przechodzenia z klasy do klasy przez dzieci, mogą one większym trudnościom geograficznym sprostawać. O ile najmłodszy mogą uczestniczyć w niedalekich wycieczkach, niewymagających sporej transportacji, a korelujących z łatwością orientacji terenowej, to już w przypadku klas starszych, zaczynając od klasy trzeciej szkoły podstawowej, te wycieczki mogą dotyczyć dalszych przestrzeni, terenów mniej łatwych, mniej prostych; im klasa starsza, tym trudniejsze warunki terenowe podczas wycieczki mogłyby potencjalnie znieść, wytrzymać¹⁶. Oznacza to, że wycieczka tutaj rozważana przeze mnie, niedaleka i dotycząca realizacji treści z plastyki, dla uczniów klasy szóstej bądź siódmej z jakiegóż płockiej szkoły w centrum miasta, mająca za cel dotarcie do muralu demonstrującego króla Maciusia Pierwszego, muralu na ulicy Tumskiej w Płocku, nie byłaby zbyt trudnym, obciążającym wyzwaniem, niemożliwością. Planowane, tkane w myślach przedsięwzięcie byłoby zupełnie odpowiednie do wieku, a także normy rozwojowej organizmów obarczonych obowiązkiem nauki.

Refleksje powyższe warto odnieść konkretnie do plastyki. Niechaj poniższy schemat przedstawi, rozwinie aktualnie obejmowane uwagą treści pedagogiczne, konkluzje:

Nauczyciel plastyki nie może zabrać małych dzieci za granicę, żeby pooglądały sobie egzotyczne dzieła sztuki. Natomiast jeśli już takie zagraniczne wycieczki się zdarzają, to w starszych klasach.

¹⁶ Tamże, s. 24-25.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Kiedy zajęcia terenowe mają odbywać się blisko, niedaleko placówki szkolnej, to czterdzieści pięć minut lekcji figuruje jako wystarczający ładunek czasowy. Z kolei gdy przestrzeń terenowej lekcji, terenowych ćwiczeń odrobinę bardziej odległą stanowi, uwzględniając jako punkt odniesienia siedzibę placówki oświatowej dzieci, to wówczas adekwatniejsze byłoby rozważenie dwóch lub trzech godzin lekcyjnych, by je poświęcić na terenowe zajęcia plastyczne w mieście¹⁷ - te konkluzje należy odnieść do zajęć plenerowych z plastyki odnośnie muralu przedstawiającego króla Maciusia Pierwszego. Jak sądzę, optymalną ilością czasu byłyby dwie godziny zajęć lekcyjnych, gdyż jedna godzina to mogłoby być za mało.

Jak dzieci dorastają, to ich wiedza o otaczającym świecie się zwiększa, w przypadku klasy szóstej i siódmej szkoły podstawowej dzieci powinny orientować się płynnie w zakresie swojej małej ojczyzny, sztuki lokalnej, otaczających ich lokalnych wytworów kultury. To zaś powinno iść w parze ze świadomością odpowiednią, w tym plastyczną, i z dobrym krytycyzmem¹⁸. Krytycyzm opiera się na ocenianiu sztuki, z jej zaletami i wadami. Krytyczna postawa to między innymi dostrzeganie ułomności, brzydoty, nieadekwatności czy alogiczności.

Zgodnie z obowiązującą dzisiaj Podstawą programową dla przedmiotu plastyka uczniowie w szkole podstawowej powinni zapoznawać się z formami twórczości jednostek w ramach tak zwanej małej ojczyzny - Płock taką małą ojczyzną być może dla określonych kręgów uczniowskich - i nie tylko zamieszkałych bezpośrednio w rzeczonym mieście nadwiślańskim, ale również dla uczniów dojeżdżających do szkół płockich, szkół w Płocku ulokowanych¹⁹. W przypadku tak zwanej małej ojczyzny równie ważne bowiem obok geograficznych aspektów zamieszkiwania są także odczuwane więzi uczuciowe względem konkretnych przestrzeni. Ktoś może kochać Płock, mimo że mieszka we wsi pobliskiej wobec tej osadniczej jednostki, a nie bezpośrednio w Płocku.

Zważmy, w Płocku są różne murale. Jednym z nich jest mural przedstawiający króla Maciusia Pierwszego.

17 Tamże, s. 20-21.

18 A. Trojanowska, *Dziecko i plastyka*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988, s. 20.

19 Podstawa programowa dla przedmiotu plastyka w szkole podstawowej, <https://podstawaprogramowa.pl/Szkola-podstawowa-IV-VIII/Plastyka>, data dostępu: 23 grudnia 2023 r.

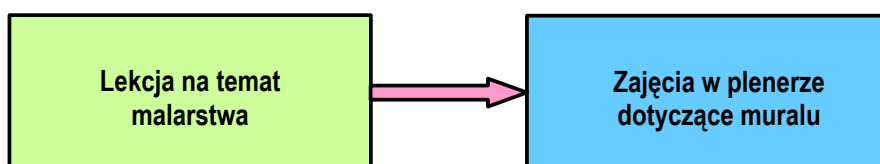
Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Toteż, jak wiadomo, mural to malowidło. To malarskie dzieło. Toteż przynależy bezsprzecznie do dziedziny sztuki malarstwa. Uczniowie powinni więc to przyporządkowanie dostrzegać, a także rozumieć konsekwencje z takiego podporządkowania wypływające, wynikające. Chcę przez to oznajmić jasno, iż wartościowe pojęcia plastyczne, malarskie odnosić można do form muralowych (gdy chodzi o praktykę szkolną).

Skoro bowiem każdy mural zalicza się do dziedziny sztuki malarstwa, to uczniowie powinni rozumieć elementarny ten zakres, znać więc typowe dla malarstwa pojęcia, środki wyrazu plastycznego dla malarstwa właściwe. Nie budzi to wątpliwości najmniejszych. Toteż mural opisywać można jako malarskie dzieło. Z tej perspektywy nauczyciel może o podstawach, zarysie muralistyki nauczać.

Dlatego ja, jako nauczyciel plastyki, zanim przystąpiłbym do realizacji lekcji opisanej w tej publikacji metodycznej, powinienem pierw, przedtem przeprowadzić ogólną lekcję dla dzieci na temat malarstwa. A niech porządek ten zademonstruje poniższy schemat oświecający:

Oto dzięki przestrzeganiu takiego logicznego porządku zajęciowego uczniowie byłoby już w czasie przebiegu plenerowych zajęć, odbywających się na ulicy Tumskiej 9a w Płocku, należycie obeznani z malarstwem. Jak również z podstawami teoretycznymi murali, podstawami ulicznej sztuki, z twórcami street artu. Te zagadnienia bowiem mógłbym jako nauczyciel poruszyć na lekcji dotyczącej się malarstwa.

Ponieważ godzin z plastyki występuje mało w szkole podstawowej, nauczyciel powinien z rozwagą podchodzić do obowiązkowych materii nauczania, do zapisów z Podstawy programowej. Dość mało jest dzisiaj godzin z plastyki w szkole podstawowej, nauczyciel więc musi na ten fakt zważać.

Jeśli jednak do dyspozycji ma się odpowiednio wiele czasu, to można rozważyć przeprowadzenie dodatkowej - teoretycznej - lekcji dotyczącej street artu, czyli sztuki ulicznej, uwzględniającej między innymi murale, graffiti. Dopiero po zrealizowaniu takowej można by odbyć, wyobrażam sobie, zajęcia w plenerze, dotyczące się tworzenia muralowego.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

W ofercie podręcznikowej Wydawnictwa Nowa Era - w cyklu podręczników służących nauce plastyki - w ramach serii: „Do dzieła!” - temat „Malarstwo” występuje w podręczniku skierowanym dla klas szóstych szkoły podstawowej („Do dzieła! 6”)²⁰ - zatem malarstwo jako dziedzina artystyczna dopiero wtedy jest omówione. To implikuje konieczność przeprowadzenia zajęć opisanych w tej publikacji najwcześniej w klasie szóstej szkoły podstawowej, jeśli oczywiście nauczyciel tenże podręcznik, ten cykl zechce sobie realizować.

Niemniej jednak już w podręczniku do klasy czwartej szkoły podstawowej („Do dzieła! 4”) występuje temat korespondentny z malarstwem, posiadający tytuł: „Techniki malarskie”²¹. A więc już w klasie czwartej uczniowie coś muszą na temat malarstwa wiedzieć (jeśli oczywiście realizują oni podręczniki z serii „Do dzieła!”).

Jak więc wspomniano, publikacja Wydawnictwa Nowa Era: „Do Dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej” J. Lukas i K. Onak jeden ze swych tematów poświęca malarstwu.

Malarze tworzą obrazy - wytwory posiadające wymiary: długość, szerokość. Zaś farby generujące warstwy, pędzle, szpachle, perspektywa, barwa i plamy barwne, kształt obrazu, faktura, impasty, światłocien to pojęcia w malarstwie ważne, z którymi uczniowie powinni być w elementarnym stopniu obeznani. Zauważa się, że najważniejszą rolę wyrazową w przypadku dzieł malarskich odgrywają: kształt, barwa. Mniej ważne, choć istotne i tak, są: perspektywa, światłocien, faktura.

W ramach malarstwa mogą być przedstawiane pozytywne wartości, idee, odzwierciedlana może być pięknie rzeczywistość, chociaż w czasach współczesnych obrazy mogą również poza rzeczywistość zastaną wykraczać dalece i na przykład cechować się abstrakcyjnością (obrazy abstrakcyjne, obok obrazów realistycznych, to kolejne z pojęć, które uczniowie powinni znać i umieć wyjaśniać). Obrazy mogą przedstawiać różne rzeczy, zagadnienia, wielorakie podmioty, postacie. Co ważne, obrazy - malarskie wytwory, malowidła ścienne mają prawo prezentować postacie znane z literatury, czego przykładem jest tytułowy bohater powieści „Król Maciuś Pierwszy” pisarza i pedagoga Janusza Korczaka²².

I uczniowie nie mogą zapominać o rozmaitych technikach tworzenia obrazów (zatem o metodach kreacji malowideł²³) - oto występują techniki choćby: akryl, akwarela, olej, gwasz, pastel, tempera, nazwy tych technik korespondują z farbami konkretnymi. Jako techniki traktować można także: kolaż, witraż, mozaikę. Zaś malarstwo ścienne to jeden z typów występujących w obrębie rzeczowej dziedziny plastycznych sztuk - do

20 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022, s. 5.

21 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 40.

22 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022, s. 44-54.

23 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 40.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

tego typu przynależą właśnie rozmaite wytwory muralowe²⁴.

Lecz w tymże krótkim opracowaniu dydaktycznym, praktycznym, dotyczącym sfery metodyki nauczania plastyki w szkole podstawowej, pragnę przedstawić charakterystykę tylko techniki akrylowej, a także pragnę zaakcentować istotę, funkcję farb antysmogowych, gdyż mural naścienny obecny na ulicy Tumskiej 9a w Płocku, został wykonany właśnie farbami akrylowymi, farbami antysmogowymi²⁵.

Przede wszystkim zacząć należy od odniesienia się do terminu: farba - farbą okazuje się być materiał malarski; oto dzielą się farby na kryjące/nieprzezroczyste oraz na przezroczyste. Farby jako struktury powstają z barwników bądź naturalnych, bądź chemicznych/sztucznych. Mieszanina spoiwowa bez wątpienia odgrywa istotną rolę w przypadku rzeczonych malarskich materiałów, toteż farb²⁶.

Oto farby jako materiały malarskie są strukturami chemicznymi zbudowanymi ze składników. Elementarnymi, ważnymi składnikami farbialnymi okazują się pigmenty, proszki barwne, owe proszki barwne podlegają mieszanii ze spoiwami w rodzaju oleju, kleju²⁷.

Z kolei farby antysmogowe, jak sama nazwa wskazuje, chronią pokryte materiałami artystycznymi malowidła ścienne przed czynnikami z powietrza, przed powietrznymi zanieczyszczeniami. Już wcześniej zostało oznajmione, w tymże opracowaniu z zakresu dydaktyki plastyki, na temat czynników powodujących szkody, destrukcje dzieł sztuki obecnych w publicznej przestrzeni, w miastach, miejscowościach. Oto pewne rodzaje farb potrafią lepiej chronić malarskie dzieła aniżeli inne farby. Farby antysmogowe są specjalnymi substancjami.

Niemniej jednak zważyć należy, iż smog w potocznym rozumieniu może być wielorako rozumiany. Z punktu widzenia chemii smog to jeden z możliwych skutków powietrza zanieczyszczonego - oto kiedy miesza się para wodna w postaci mgły, gdy mieszają się razem dymy, pyły, tlenek siarki (IV), tlenki azotowe, dwutlenek węgla, wówczas generuje się smog (inna nazwa smogu to mgła przemysłowa) - rozumieć trzeba więc smog jako skutek powietrza zanieczyszczonego - innymi analogicznymi skutkami okazują się między innymi kwaśne opady, w przypadku których rozpuszczone w wodzie związki chemiczne są w stanie destrukcyjnie wpływać na obiekty zabytkowe, plastyczne, piękne, na wielorakie odsłonięte dzieła sztuki - na powietrzu ulokowane, przebywające, zainstalowane²⁸.

24 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022, s. 45.

25 Pismo L. Koper z dnia 28 czerwca 2023 roku - dyrektora Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku.

26 H. Hohensee-Ciszewska, *ABC wiedzy o plastyce*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988, s. 26.

27 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 40, 49.

28 J. Kulawik, T. Kulawik, M. Litwin: *Chemia Nowej Ery 7: podręcznik do chemii dla klasy siódmej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 65-68.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Toteż na obiekty zabytkowe, dzieła sztuki destrukcyjnie wpływać mogą różne substancje szkodzące, nie tylko gazowe. Zgodnie z kryterium stanu skupienia (a są trzy podstawowe stany skupienia: stały, gazowy i ciekły) powietrzne zanieczyszczenia, czynniki ulegają podziałowi skupieniowemu. Oto każdy kategorialny stan skupieniowy będzie reprezentował inne zanieczyszczenia:

- stan skupienia stały - tutaj przynależą będą: dymy, sadze, pyły, tlenki metali oraz ciężkie metale,
- stan skupienia gazowy - do tej kategorii należy przyporządkować tlenki węglowe oraz tlenki siarki,
- stan skupienia ciekły - do tej kategorii można dopasować płynne czynniki zanieczyszczające, docierające ostatecznie do powietrza, z ową mieszaniną się stykające²⁹.

Toteż w plastyce używana nazwa: farby antysmogowe, z punktu widzenia chemicznego, niekoniecznie jest trafną i adekwatną, skoro smog to tylko jeden z możliwych skutków zanieczyszczonego powietrza. Ale wiadomo, o co chodzi. Plastyka to przecież nie chemia - uczniowie na lekcjach plastyki nie muszą pokazywać, demonstrować, obrazować swej zaawansowanej chemicznej wiedzy. Farby antysmogowe chronią wytwory sztuki przed najrozmaitszymi zanieczyszczeniami, ich rola stanowi protekcyjną, zabezpieczającą.

W przypadku zaś techniki akrylowej stosowane są, jak nazwa techniki wskazuje, farby akrylowe. One schną w szybkim tempie. Barwy farb akrylowych mają możliwość długiego zachowywania swej jaskrawości. W przypadku farb akrylowych zachodzić ma prawo rozrzedzanie owych farb wodą. Oto farby akrylowe potrafią bądź prześwitywać, bądź kryć. Co więcej, akrylowe farby malarze mogą nakładać bezpośrednio na takie struktury, jak: metal, szkło, tkanina, plastik³⁰.

29 Tamże, s. 65.

30 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 49.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Niezależnie zaś od technik wyrazowych malarstwo dzieli się na dwie kategorie dotyczące obrazowanych treści.

Oto więc malarstwo możemy podzielić na abstrakcyjne oraz realistyczne:

- malarstwo abstrakcyjne - obrazy tego typu cechują się osadzeniem w emocjonalności, osobowości, w doświadczeniach person tworzących dzieła, nie odnoszą się w pełni do otoczenia, rzeczywistego świata, nie utrwalają tegoż świata elementów wiernie, skrupulatnie, mogą to być obrazy nawet całkowicie wynaturzone, absurdalne, dziwaczne, geometryczne, najważniejsza tutaj ma prawo okazać się sama forma tworu malarskiego,
- malarstwo realistyczne - to przeciwieństwo zupełnie malarstwa abstrakcyjnego - odnosi się to malarstwo do rzeczywistego świata poprzez jego demonstrowanie, odzwierciedlanie, pokazują takie obrazy gorliwie, rzetelnie realność, toteż to, co istnieje wokół myślącego, działającego człowieka, tutaj treść ma prawo przeważać nad formą³¹.

Lecz przecież występować mogą także obrazy pośrednie, nie będące ani w pełni malarstwem realistycznym, ani w pełni abstrakcyjnym. Takie formy są mieszanymi.

Uwzględniając ten prosty podział, mural przedstawiający króla Maciusia, na ulicy Tumskiej 9a w mieście Płocku, jest muralem realistycznym, ponieważ:

- demonstruje postać ludzką - chłopca w stroju z XXI wieku, z gitarą i zawieszoną na ręce koroną, zatem demonstruje uwspółcześioną wersję króla Maciusia Pierwszego (bohatera powieściowego, postać zupełnie fikcyjną),
- ukazuje zarys pejzażowy - Wzgórze Tumskie i drobny zarys realnie występującej w Płocku katedry, są to stylizowane elementy muralowe³², (mural nie jest wedutą, gdyż nie jest to pejzaż szczegółowy Płocka, nie oddaje w pełni elementów tegoż miasta, uznanie muralu za wedutę byłoby błędne),
- dominantą kompozycyjną w tym muralu nie są wewnętrzne treści emocjonalne, odautorskie bądź treści abstrakcyjne, geometryczne,
- treści symboliczne stanowią realistyczne (przedstawiona postać to człowiek, chłopiec),
- mural reklamuje prawdziwie istniejącą instytucję społeczną, kulturalną - Młodzieżowy Dom Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku.

31 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022, s. 45.

32 Pismo L. Koper z dnia 28 czerwca 2023 roku - dyrektor Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Najprzeróżniejsze tematy realizuje malarstwo, a bogactwo tematyki obrazów niech zobrazuje klasyfikacja - na podstawie podręcznika dla szkoły podstawowej do klasy szóstej („Do dzieła! 6”). Oto więc występują:

- portret, autoportret,
- malarstwo pejzażowe,
- malarstwo symboliczne i alegoryczne,
- malarstwo pejzażowe,
- malarstwo batalistyczne,
- malarstwo związane z martwymi naturami,
- malarstwo rodzajowe,
- malarstwo fantastyczne,
- malarstwo marynistyczne,
- malarstwo aktowe³³.

Zatem mural przedstawiający króla Maciusia będzie przede wszystkim portretem (obrazującym człowieka - chłopca), ale też będzie tworem symbolicznym, co uświadamia zwłaszcza gitara zawieszona na plecach dziecka - odnosząca się do aspektów kultury, muzyki, rekreacji, kreatywności, twórczego spędzania czasu wolnego. Elementem symbolicznym okaże się prócz tego but z rozwiązanymi sznurówkami, odnoszący się być może do swobody twórczej, do wolności, swobody dziecięcej, do zjawiska artystycznego nieładu.

Ogółem, elementy malarskie, dekoracyjne czy symboliczne mogą reklamować instytucje - w tym przypadku reklamowany jest poprzez mural Młodzieżowy Dom Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku.

Też może być ów mural zaliczony i do malarstwa pejzażowego, bo elementy niewielkie pejzażu na tym muralu są widoczne (chodzi mianowicie o tak zwane Wzgórze Tumskie i o kontury, zarys katedry płockiej - ten zarys katedry można zauważyć na naukowo interesującym ściennym malowidle, reklamującym Młodzieżowy Dom Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku) - zważyć jednak tu należy, że absolutnie mural rzeczony nie stanowi weduty, nie jest to pejzaż miejski - tutaj są tylko drobne, a zresztą zdeformowane, niewiernie przedstawiające przestrzeń prawdziwą Płocka elementy pejzażowe, nie jest to pejzaż szczegółowy miasta Płocka. Weduta to przecież realistyczne, szczegółowe oddanie realiów danej osadniczej jednostki, łącznie z odzwierciedleniem szczegółowej miejskiej perspektywy. Nie musi jednakże weduta pokazywać całego miasta, bo może obrazować jedynie jego niewielki skrawek, segment, jakąś dzielnicę albo na przykład

³³ J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022, s. 44-54.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

uliczkę.

Idąc dalej, pojęcia dla malarstwa ważne, zatem: barwa, plama, linia, punkt, kształt, perspektywa, światłocien oraz faktura przez nauczyciela plastyki, przeprowadzającego zajęcia odnośnie muralu, i przez uczniów również, powinny być znane doskonale, świetnie. To samo się ma w przypadku pojęć: kompozycji, kompozycji otwartej, kompozycji zamkniętej, symetrycznej, asymetrycznej, statycznej, dynamicznej, rytmicznej, centralnej. Te przytoczone terminy niewątpliwie przynależą do abecadła plastycznego.

Nie może ulegać absolutnie zapomnieniu, iż alfabet plastyki okazuje się zbiorem określeń podstawowych, kluczowych pojęć, zagadnień. Zaś te określenia, terminy koncentrują się w szczególnej mierze wokół form plastycznych wytworów³⁴. Terminy malarskie wchodzą bez wątpienia w skład abecadła nauki plastyki.

Opanowanie tak zwanego abecadła plastycznego - podstawowych pojęć ze sfery plastyki - przez uczniów szkoły podstawowej, plastyki się uczących, stanowi bezbrzeżnie ważne. Różne pojęcia abecadłowe (wchodzące w skład abecadła plastycznego) dotyczą malarstwa, a zatem mogą okazywać się nad wyraz przydatne podczas rozpatrywania, analizowania, opisywania wszelkich murali. A pełno murali wyrosło w przestrzeni naszego kraju. Uczniowie już na etapie szkolnictwa podstawowego powinni znać odpowiednią terminologię, nomenklaturę dotyczącą malarstwa oraz murali, street artu. Powinni być przygotowani do świadomego odczytywania, analizowania znaków, tworów plastycznych, tekstów kultury.

Nauczyciel plastyki powinien w czasie niewielu lekcji tego przedmiotu wdrażać odpowiednie pojęcia plastyczne. Powinien przekazywać fachową wiedzę elementarną, plastyki dotyczącą, nie tylko odnośnie malarstwa³⁵.

Bardzo dobrą funkcję dydaktyczną pełnią ulokowane w podręcznikach z serii „Do dzieła!” słowniczki zawierające podstawowe pojęcia z zakresu plastyki. W słowniczkach tych znajdują się proste, jasne, dostosowane do poziomu intelektualnego uczniów definicje terminów. Tak więc uczniowie mogą poznawać abecadło plastyczne, pogłębiać abecadła plastycznego znajomość poprzez korzystanie właśnie z tych minisłowniczków podręcznikowych.

W tymże zaś opracowaniu metodycznym pragnę przedstawić znaczenia pojęć stosunkowo niewielu, gdy chodzi o obszerną wiedzę o plastyce, wiedzę o sztuce, zatem chcę przybliżyć znaczenia pojęć: kompozycji i jej poszczególnych typów, chcę przedstawić znaczenia pojęć: barwy, plamy, linii, punktu, kształtu, perspektywy, światłocienia i faktury.

Owe wyjaśnienia dotyczące się wybranych pojęć, aczkolwiek dla dziedziny malarstwa istotnych, zostały ulokowane, zaprezentowane w tabeli.

34 H. Hohensee-Ciszewska, *ABC wiedzy o plastyce*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988, s. 7.

35 J. Gostomska, *Lekcje plastyki w konspektach dla kl. IV-VIII*, Wydawnictwo Korepetytor, Płock, 1997, s. 7.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Tab. 1. Charakterystyka wybranych pojęć z zakresu plastyki

pojęcie plastyczne	wyjaśnienie terminu
kompozycja	Przemyślany zespół składników, elementów tyczący się bądź płaszczyzny, bądź przestrzeni. To rozmieszczenie w dziele elementów. Kompozycje tym się cechują w plastyce, iż są tworam zaplanowanymi, celowymi, wymyślonymi ³⁶ . W przypadku zaś dziedziny malarstwa w skład kompozycji wchodzi terminy ważkie: plamy, kształty, układy liniowe; nadto różne elementy kompozycyjne wpływają na treści malarskich tworów, łącznie z ich przesłaniami, atmosferami, motywami ³⁷ .
kompozycja otwarta	Wydaje się, jakby elementy w tej kompozycji wręcz wychodziły poza ramę, nie kończyły się w ramach obrazu. Jest to taka kompozycja, gdzie się zdaje, jakby elementy rozciągały się poza płaszczyznę tworu plastycznego ³⁸ . Otwartą kompozycją jest właśnie mural przedstawiający króla Maciusia.
kompozycja zamknięta	W przypadku tego rodzaju kompozycji składniki tworu tworzą zamkniętą całość, nie zdają się wykraczać poza ramy płaszczyznowe. W pełni więc składniki wytworu są dostrzegalne, zauważalne ³⁹ .
kompozycja symetryczna	Oparta jest na wzajemnej równowadze stron tworu, składników, barw, gabarytów, pozycji. Z zasady ważne są tutaj ukierunkowania poziome, pionowe ⁴⁰ .
kompozycja asymetryczna	W tym przypadku jedna część obrazu może być zupełnie inna od drugiej części, w tym rodzaju kompozycji najczęściej występują diametralne różnice pomiędzy lewą a prawą stroną obrazu. Zaś coś najważniejszego - na przykład jakaś postać - jest w danej skomponowanej części, w danym sektorze wytworu ⁴¹ .
kompozycja statyczna	Tu jest spokojność, panują tu: umiarkowanie, równowaga. Brak tu zmienności, nie epatują owe twory ruchliwością ⁴² .
kompozycja dynamiczna	W tym typie kompozycji uwidaczniają się: ruch, dynamizm, brak spokoju. Mogą występować takie elementy dynamizujące, jak choćby: plamy szarpane, krawędzie ostre, krzywe i kręte linie; mogą nadto występować mocne kontrasty barwne ⁴³ .

36 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 5: podręcznik do plastyki dla klasy piątej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2021, s. 44.

37 Tamże, s. 64.

38 Tamże, s. 69.

39 Tamże, s. 69.

40 Tamże, s. 69.

41 Tamże, s. 69.

42 Tamże, s. 52.

43 Tamże, s. 69.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

pojęcie plastyczne	wyjaśnienie terminu
kompozycja rytmiczna	Owa kompozycja posiada powtarzające się elementy, motywy, czego przykładem może być obrus - przedmiot użytkowy. Oto w odstępach stałych, regularnością się cechujących, są jakieś takie same twory, choćby: linie, kreski, plamy, figury matematyczne, pasy czy światła. Co ważne, elementy powtarzające się nie muszą być koniecznie takie same, mogą być bowiem one podobne do siebie, zbliżone - wtedy i tak można, z zasady, mówić o rytmicznych kompozycjach, nawet jeśli elementy rytmiczne nie są identyczne wobec siebie nawzajem. Szeregi elementowe to pojęcie nad wyraz kluczowe, alfabetyczne w przypadku wymienionego typu kompozycyjnego ⁴⁴ .
kompozycja centralna	Tutaj środek płaszczyzny wytworu plastycznego koncentruje procesy uwagowe oglądającej osoby; w samym środku jest nierzadko akcent plastyczny, toteż najważniejszy oraz wyeksponowany składnik. A choćby chłopiec - król Maciuś Pierwszy - bohater literacki - takim akcentem plastycznym miał prawo się stać w murale ⁴⁵ .
barwa	Barwa okazuje się być odpowiadającym zmysłowi wzroku wrażeniem. Oto fale światła te wrażenia percepcyjne generują. I konkretna barwa widzialna zdeterminowana jest długością świetlnej fali ⁴⁶ . Już w czwartej klasie szkoły podstawowej uczniowie powinni wiedzieć, jak barwy się dzielą - oto wyróżniamy więc, między innymi, barwy podstawowe - do podstawowych przynależą: niebieski, czerwony, żółty, są barwy pochodne - można je tworzyć za pomocą mieszania jakichś podstawowych barw - pochodnymi barwami okażą się: fioletowy, zielony, pomarańczowy, są barwy ciepłe: pomarańczowy, czerwony, żółty, nadto rozmaite odcienie tychże barw ciepłych, są i barwy zimne - fioletowy, niebieski, zielony to przykłady zimnych barw, są też choćby barwy dopełniające - rozumiane jako kontrasty barwne, gdzie dopełniają się barwy podstawowe, pochodne ⁴⁷ .

44 Tamże, s. 60.

45 Tamże, s. 46.

46 H. Hohensee-Ciszewska, *ABC wiedzy o plastyce*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988, s. 16.

47 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 61.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

pojęcie plastyczne	wyjaśnienie terminu
plama	Jest śladem malarskiego narzędzia. Lecz z drugiej strony plamy mogą być kreowane bez używania narzędzi malarskich, gdyż plamy generowane być mogą choćby poprzez bezpośrednie pryskanie, polewanie farbami pochodzącymi z puszek ⁴⁸ . Przede wszystkim charakteryzuje się ów artystyczny ślad celowością naniesienia - jest on celowy ⁴⁹ . Ponadto są różne typy plam, oto są plamy: jasne, ciemne, o miękkich brzegach, o ostrych brzegach, zróżnicowane, a w dodatku jednolite ⁵⁰ .
linia	Okazuje się śladem, naniesionym, pozostawionym śladem plastycznego narzędzia ⁵¹ . Linie determinują kontury kształtów, wyznaczają kierunki. Prócz tego generują one granice, gdy chodzi o plamy barwne. Są linie: koliste, płynne, przerywane, ciągłe, krzywe, proste, pionowe, ukośne, kanciaste, poziome ⁵² .
punkt	Punkt okazuje się najmniejszym, drobnym śladem plastycznego narzędzia ⁵³ .
kształt	Figuruje jako wygląd zewnętrzny tworów plastycznych, choćby codziennego użytku ⁵⁴ . Zaś inną dla kształtu nazwę stanowi forma; są formy naturalne (ludzkie), a także sztuczne (związane z przyrodą - to po prostu twory natury). Funkcje form mogą być estetyczne, użytkowe ⁵⁵ .

48 Tamże, s. 23.

49 Tamże, s. 62.

50 Tamże, s. 23.

51 Tamże, s. 62.

52 H. Hohensee-Ciszewska, *ABC wiedzy o plastyce*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988, s. 52.

53 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 63.

54 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022, s. 113.

55 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 5: podręcznik do plastyki dla klasy piątej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2021, s. 33.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

pojęcie plastyczne	wyjaśnienie terminu
perspektywa	Okazuje się sposobem, który pozwala na zademonstrowanie należytej, oczekiwanej przez autora tworu, przestrzeni, głębi ⁵⁶ . Dzięki perspektywie można prezentować obiekty tak, jakby były trójwymiarowe ⁵⁷ . Są perspektywy różne, między innymi: barwna, powietrzna, umowna, rzędowa/pasowa, zbieżna/linearna, żabia, aksonometryczna, kulisowa ⁵⁸ . Zważywszy zaś na ramy tej pracy, jej tematykę, warto omówić tylko dwie typy perspektyw: barwną i powietrzną. W przypadku perspektywy barwnej elementy mające wyglądać na bliskie, nieodległe kreowane są w paletach barw ciepłych. Barwy zimne zaś stosowane są, w perspektywie barwnej, do przedstawiania elementów mających wyglądać na dalsze, na dalej usytuowane percepcyjnie - elementy o barwach zimnych mogą wydawać się nasycone odległością fizyczną, dystansem. Perspektywa z kolei powietrzna wykazuje cechy podobieństwa wobec barwnej perspektywy. Ona to opiera się na tym, że elementy mające wyglądać na odległe zarówno maleją, jak i przybierają kolory zimne, elementy są rozmywane, zaś ważną tutaj rolę odgrywa powietrze otoczenia - wraz ze wzrokowym pokonywaniem dystansu fizycznego widoki stają się dalece mniej wyraźne, oto w postępie oddalania się, intensyfikują się zjawiska bledości, niknięcia kolorów, zatracania barw ⁵⁹ .
światłocien	Będzie światłocien rozłożeniem świetlnych, ale i też cieniowych elementów, akcentów ⁶⁰ . Jest to celowe rozmieszczenie obszarów jasných, ciemnych w wytworze; światła mogą posiadać wielorakie stopnie natężeniowe; wyróżnia się oświetlenia przygaszone, delikatne, mocne, jaskrawe, oświetlenia dolne, górne, boczne, centralne; to co szczególnie ważne może być podkreślone światłem; z kolei modelunek światłocieniowy opiera się na stykaniu granic przestrzeni świetlnych, zacięzionych ⁶¹ .
faktura	Jest powierzchnią wytworu. To zastosowane środki, materiały kształtują zjawiska fakturowe ⁶² .

56 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 62.

57 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022, s. 20.

58 Tamże, s. 20.

59 Tamże, s. 30-31.

60 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 63.

61 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022, s. 14.

62 J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023, s. 61.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Skoro więc przybliżone już zostały - w formie tabelarycznej - pewne podstawowe terminy plastyczne, wchodzące w skład plastycznego abecadła, przejść warto teraz do bardziej szczegółowego omówienia - czym takim jest mural w istocie.

Nad wyraz wiele uwagi muralom poświęciła badaczka Justyna Weronika Łabądz w pracy swojej: „Street art: sztuka ulicy”⁶³.

Justyna W. Łabądz zauważa bogatą historię form muralowych - nie są to więc typy twórców, które pojawiły się dopiero w nowoczesnych czasach. Już dawne murale, malowidła, twory naścienne umożliwiały przekazywanie informacji, komunikowanie się, przestrzeganie, moralizowanie, czynienie propagandy, świadczyć potrafiły choćby o materialnych stanach domowych gospodarstw. Już dawne murale były w stanie przekształcać, deformować i tworzyć rzeczywistości⁶⁴.

Oto na drodze rozwoju technicznego - w latach pięćdziesiątych XX wieku - uległa upowszechnieniu farba akrylowa (a właśnie farb akrylowych użyto do stworzenia muralu demonstrującego króla Maciusia Pierwszego). Oto akrylowe farby ulegają schnięciu w ekspresowym tempie. Jednocześnie zaś cechują się one dużymi: odpornością oraz trwałością. I jeśli chodzi o akrylowe farby, to w ich przypadku występuje spoiwo. Owo spoiwo łączy substancje pigmentowe. Jako spoiwo J. W. Łabądz podaje poliakrylową żywicę⁶⁵.

Nie tylko jednak farby akrylowe służyć mogą dobrze w procesach kreacji murali. Oto farby w sprayu - środki więc powszechnie znane w dziedzinie graffiti - także mogą posłużyć do tworzenia form muralowych. Farby w sprayu, jakie uległy rozpowszechnieniu w latach sześćdziesiątych XX wieku, cechują się dużym wachlarzem możliwościowym⁶⁶.

Murale mogły i nadal mogą powstawać także dzięki innym technikom, a mianowicie dzięki:

- technice malarstwa olejnego,
- technice azulejos,
- technice fresku,
- technice freskografii,
- technice temperry,
- technice marouflage⁶⁷.

63 J. W. Łabądz, *Street art: sztuka ulicy*, Wydawnictwo SBM, Warszawa, 2019.

64 Tamże, s. 62.

65 Tamże, s. 63.

66 Tamże, s. 63.

67 Tamże, s. 62-64.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Lecz ze względu na ramy tegoż opracowania powyższe techniki plastyczne nie zostaną omówione zupełnie. Cały czas należy bowiem pamiętać, iż mural przedstawiający króla Maciusia Pierwszego został wykonany przy użyciu farb akrylowych, antysmogowych. Zbędne toteż byłoby omawianie najprzeróżniejszych technik muralowych, jakie są tylko możliwe.

Murale się dzielą. Oto J. W. Łabędź opisuje w swej publikacji różne typy murali, a mianowicie:

- murale upamiętniające,
- murale artystyczne,
- murale 3D,
- murale historyczne,
- murale typograficzne,
- murale reklamowe
- oraz murale polityczne⁶⁸.

Już same nazwy typów murali wydają się wiele przekazywać informacji. Za siebie same mówią ów nazwy. Oto nazwy rodzajów murali odnoszą się do ich cech znamienych, funkcji. Jednakowoż nazwy nie mogą zakomunikować wszystkiego co istotne. Choćby murale polityczne pełnić mogą funkcje reklamowe. A z kolei nazwa: mural artystyczny może nie za wiele mówić uczniowi pobierającemu naukę plastyki w podstawowej szkole. Na tym etapie edukacyjnym dzieci dopiero zaczynają poznawać, czym w ogóle jest sztuka, artyzm...

Co logiczne i jak można wywnioskować z uważnej lektury, granice pomiędzy przytoczonymi typami murali są płynne. Choćby więc to, że dany mural jest polityczny, to nie znaczy absolutnie, że nie może być jednocześnie murałem upamiętniającym. A mural historyczny może być jednocześnie murałem politycznym. A zatem murale mają prawo wykazywać cechy różnych typów - i nie ma w tym niczego dziwnego.

Poszczególne typy murali warto przedstawić w formie pouczającej, wyjaśniającej tabeli:

68 Tamże, s. 67-115.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Tab. 2. Typy murali - charakterystyka

typ muralu	jego omówienie
murale upamiętniające	Rozślawiają one kogoś - daną osobę lub grupę person. Jednak nie koniecznie tylko i wyłącznie ludzi upamiętniać mogą rzeczony typy murali. W dodatku przedstawiona na murału upamiętniającym jednostka wcale nie musi być powszechnie znana. Murale upamiętniające mogą być swoistymi pomnikami pamięci (nie mylić z rzeźbami). Ważnymi funkcjami takich dzieł plastycznych są: upamiętnienie, unieśmiertelnienie, rozślawienie kogoś, czegoś, wspomnianie kogoś, czegoś, wspomnień przywoływanie, nie pozwalanie zapomnieć o podmiocie. Upamiętniające murale mają prawo przyjmować formę plastycznych nagrobków - uwzględniać mogą, oprócz wyglądu - portretu osoby, także jej okres życia - okres życia jednostki zmarłej - w latach. Upamiętniające murale są w możności wpisywać w krajobraz antropocentryczny rozmaite osoby ⁶⁹ .
murale artystyczne	Murale artystyczne to malowidła legalnie lub nielegalnie tworzone. J. W. Łabądź zauważa, że murale artystyczne dzielą się na różne podgrupy, gdzie kryterium podziałowym okazuje się być intencja twórcy danego wytworu muralowego. Różne są zatem murale i różne są intencje ich twórców. Oto murale artystyczne mogą pełnić wielorakie funkcje, między innymi estetyczne, dekoracyjne. Mogą informować o rzeczach poważnych. Prowokować potrafią do refleksji przechodniów kroczących. Korespondować są w stanie z nieskrępowaną wolnością twórczą plastyków te formy malarskie wytwarzających ⁷⁰ . W możności są tego typu murale zachwycać swą formą.
murale 3D	W przypadku murali 3D stosowane są techniki generujące wrażenie iluzji, trójwymiarowości. Stosowane są techniki optyczne oszukujące wzrok obserwatorów, przechodniów. Jeśli chodzi o interakcje z tego typu muralami, to obserwatorzy, przechodnie mogą sobie robić przy tych muralach zdjęcia i imitować wykonywanie różnych czynności, ruchów, czego przykładami mogą być: przyjęcie pozycji cielesnej spadania w czeluść czy udawanie, że oblewa kogoś mocny ciekiem wodny. Toteż murale 3D stanowią malarstwo iluzjonistyczne. Owe typy murali występować mogą między innymi na chodnikach, w częściach, sektorach dróg, na dachach obiektów budowlanych; przyjmować mogą wygląd dziur, wyrw, rozpadlin, cieków, form abstrakcyjnych i niby naturalnych, czyli przyrodniczych. Zatem murale 3D są w stanie demonstrować poszerzone rzeczywistości, sięgające w jakieś głębie plastyczno-iluzyjne. A czasem takie murale należy oglądać tylko z określonej perspektywy, stojąc w należytej pozycji, oto patrzeć trzeba pod należytym kątem, bo w przeciwnym razie nie dostrzeże się plastycznego efektu, konfiguracji wykreowanej ⁷¹ .

69 Tamże, s. 106.

70 Tamże, s. 95-103.

71 Tamże, s. 108-113.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

typ muralu	jego omówienie
murale historyczne	Tworzone są legalnie lub nielegalnie. Murale historyczne mogą przedstawiać przeszłość, wydarzenia ogólnokrajowe, jak i o lokalnym zasięgu. Demonstrują ważne postacie. Do tematyki tych murali należą wydarzenia z przeszłości i takie wydarzenia intensywne, które niedawno miały miejsce i wywołały gwałtowne ekspresje, wstrząsy emocjonalne, silne reakcje wśród społeczeństwa. Murale historyczne są w stanie pełnić funkcje estetyczne, wspomnieniowe, mogą formować, kształtować, przywracać one pamięć o różnych postaciach, osobach bohaterskich ⁷² .
murale typograficzne	W przypadku murali typograficznych istotną rolę odgrywa jakiś komunikat językowy, występują na takich muralach językowe znaki - konstrukcje językowe bądź niewielkie, minimalistyczne, bądź dłuższe - w postaci całych zdań. Toteż w przypadku tego typu wytworów plastycznych tekst figuruje jako wpleciony w kompozycję malarską. Zaś tekstami na muralach mogą być choćby hasła czy fragmenty literackich utworów. Do funkcji murali typograficznych ma prawo należeć: motywowanie ludzi do zastanowienia się, do refleksji, do zmiany światopoglądu ⁷³ . Tekstowość stanowi znamiennej cechę tego typu twórców.
murale reklamowe	Celem ich jest zareklamowanie czegoś, jakiegoś produktu, jakiejś firmy, jakiejś instytucji. W takim rozumieniu murałem reklamowym/marketingowym będzie z pewnością płocki mural demonstrujący króla Maciusia Pierwszego, który to jest patronem Młodzieżowego Domu Kultury w Płocku. Reklamowe murale mogą zachęcać przechodniów do korzystania z oferty danego przedsiębiorstwa, do kupowania konkretnych produktów. Reklamowe murale mogą być również wyrazem trwającej, aktualnej mody na takie twory plastyczne. One łączą się mogą z muralistyką polityczną, propagandową, na przykład gdy chodzi o systemy totalitarne i systemy gospodarek państwowych planowanych centralnie - wtedy przykładowymi funkcjami murali reklamowych mogą być: zapewnianie obywatelom iluzji modernistyczności, postępu, dobrobytu panującego albo na przykład wdrażanie nachalnej propagandy. Podkreśla to, że murale reklamowe łączą się mogą z politycznymi, mogą być wobec nich tożsame. Znacznie, dalece mniej popularne murale reklamowe stały się po roku 1990. Lecz nawet w dzisiejszych czasach murale reklamowe mogą zastępować formy: neony, billboardy ⁷⁴ .
murale polityczne	Murale tego typu w możliwości są przekazywać poglądy polityczne. Mogą ośmieszać bądź chwalić kogoś lub coś. Mogą stanowić one wyraz plastycznego protestu wobec działań władzy, aparatu państwowego. Powstają zarówno legalnie (na przykład na zamówienie władz), jak i nielegalnie ⁷⁵ . Z kolei cele polityczne mogą być ukierunkowane pozytywnie bądź negatywnie.

72 Tamże, s. 104-106.

73 Tamże, s. 114-115.

74 Tamże, s. 90-94.

75 Tamże, s. 67.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Uwzględniając omówione w tabeli typy murali, wytwór plastyczny demonstrujący króla Maciusia Pierwszego oraz zarys panoramowy Płocka - toteż pokazujący Wzgórze Tumskie i zarys obiektu sakralnego (bazyliki) - okaże się:

- murałem reklamowym,
- murałem upamiętniającym,
- murałem artystycznym.

Przede wszystkim mural rzeczony reklamuje Młodzieżowy Dom Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku, informuje o działalności kulturalnej tej instytucji społecznej. Kiedy rozmaici przechodnie jacyś tylko mural zobaczą, to wtedy od razu będą go kojarzyli łatwo z placówką kulturalną. Zwłaszcza gitara widoczna na malowidle podkreśla reklamowy charakter muralu - w Domu Kultury odbywają się zajęcia, na przykład z muzykowania.

Równocześnie zaś mural upamiętnia postać fikcyjną - tytułowego bohatera powieści Janusza Korczaka.

Pomimo całego bohaterstwa Maciusia, trzeba pamiętać, iż ten młody monarcha pragnął się bawić. Był po prostu małym chłopcem. Jako odseparowany od dziecięcych zabaw, interakcji z innymi dziećmi, czuł się źle. Nie jeden raz doskwierała mu samotność. Sprawiał mu smutek widok swobodnie bawiących się na świeżym powietrzu dzieciątek, ponieważ on sam nie mógł w tych zabawach uczestniczyć⁷⁶. Lecz jak wiemy z powieści nie było tak cały czas. Był bowiem również czas na zabawy dla Maciusia, na szczęście, fortunnie.

Maciś stał się patronem Młodzieżowego Domu Kultury w Płocku - środowiska zatem, gdzie dzieci mogą spędzać wolny czas, bawić się twórczo, kreatywnie, produktywnie. A zatem mural rzeczony jest reklamowym.

Jest ponadto murałem artystycznym. Dlatego, ponieważ stanowi wytwór powstały zgodnie z intencją twórczą, kreacyjną, owy mural cechuje się funkcją estetyczną. Wiele murali ma prawo być artystycznymi, ponieważ cechuje się obecnością kategorii piękna. Dla jakichś osób mural rozpatrywany budzi poczucie piękna.

Zważyć należy, iż dyrektor Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego - Litosiława Koper - w piśmie z dnia 28 czerwca 2023 roku wskazuje, że rzeczony dzieło muralowe ukazujące chłopca i zarys panoramowy Płocka stanowi atrakcyjne wizualnie. Komunikuje wyraźnie, iż mural rzeczony to jest po prostu forma promocji zarówno obiektu - instytucji (Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku), jak i samego patrona - młodego człowieka, chłopczyka, wykreowanego przez pisarza J. Korczaka⁷⁷.

⁷⁶ J. Korczak, *Król Maciś Pierwszy*, Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków, 2000, s. 10, 72, 93.

⁷⁷ Pismo L. Koper z dnia 28 czerwca 2023 roku - dyrektor Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Na temat sztuki ulicznej, graffiti, murali, form tychże w mieście Płocku podejmuje rozważania Jan Ryszard Kalinowski w pracy swojej: „Sztuka uliczna w przestrzeni publicznej Płocka”⁷⁸.

Przed wszystkim pamiętać należy, że praca ta, na którą się powołuję w moim opracowaniu metodycznym, nauczycielskim, została wydana w roku 2015, a badania faktograficzne nad sztuką uliczną J. R. Kalinowski prowadził, gdy chodzi o przedział czasowy obejmujący lata: 1991-2014⁷⁹. Było to już więc dawno temu.

Natomiast mural na kamienicy przy ulicy Tumskiej 9a w mieście Płocku, która to kamienica usytuowana jest w pobliżu skrzyżowania ulic: Tumskiej, Sienkiewicza, wykonany został dopiero w 2021 roku⁸⁰, zatem o wiele, wiele, znacznie później niż gdy swe badania naukowe w zakresie plastyki prowadził J. R. Kalinowski.

Przed wszystkim uważa, jest mniemania Jan R. Kalinowski, iż miasto Płock ma możliwość stosowania ulicznej sztuki, gdy chodzi o marketing - takie jest stanowisko tego badacza wyrażone jasno - a stanowisko to zostało wyrażone w zakończeniu jego książki ciekawej⁸¹.

J. R. Kalinowski zauważa, że wytwory ulicznej sztuki tworzone mogą być bądź indywidualnie, bądź zespołowo, grupowo⁸², na przykład w ramach kolektywów; one (te wytwory ulicznej sztuki) pełnią różne funkcje, między innymi potrafią stanowić zewnętrzne reklamy - powstawać mogą w reklamowych celach. Promować są w możliwości wytwory street artu na przykład punkty usługowe, komercyjne instytucje⁸³. Jako zaś inne - oprócz reklamowych - możliwe funkcje muralowych wytworów J. R. Kalinowski wskazuje:

- poprawianie, podnoszenie wartości, walorów krajobrazu, przestrzeni,
- rewitalizowanie przestrzeni miejskich,
- zmienianie zniszczonych, starych budowli, ścian, murów w dzieła plastyczne, estetyczne dzieła sztuki,
- przeznaczenie edukacyjne,
- rozbawianie person oglądających, przechodniów,
- zwiększanie atrakcyjności przestrzennej,
- służenie przedstawianiu emocjonalności, doświadczeń twórczych,
- uświadamianie kulturowe, historyczne mieszkańców danej przestrzeni,
- motywowanie do myśli, do czynienia refleksji, konkluzji⁸⁴.

Oto więc ogólne, możliwe, realne funkcje wytworów sztuki ulicznej mogą być różne.

78 J. R. Kalinowski, *Sztuka uliczna w przestrzeni publicznej Płocka*, Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock, 2015.

79 Tamże, s. 195.

80 Pismo L. Koper z dnia 28 czerwca 2023 roku - dyrektor Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku.

81 J. R. Kalinowski, *Sztuka uliczna w przestrzeni publicznej Płocka*, Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock, 2015, s. 197.

82 Tamże, s. 41.

83 Tamże, s. 28.

84 Tamże, s. 37, s. 70.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Tab. 3. Funkcje wytworów sztuki ulicznej

nazwa funkcji	opis danej funkcji, jej charakterystyka
funkcja estetyczna	Twory sztuki ulicznej, między innymi murale powstające legalnie w miastach, mają prawo być piękne, wzbudzać pozytywne doznania estetyczne u odbiorców, oglądaczy. Z drugiej jednak strony twory sztuki ulicznej mogą być brzydkie, okropne, wstrętne, bezbrzeżnie paskudne, graffiti mogą powstawać szybko, nielegalnie w sektorach, miejscówkach osadniczych jednostek. Co ważne, ludzie różnią się od siebie, gdy chodzi o doznawanie estetyczne, estetyczną percepcję ⁸⁵ .
funkcja poznawcza	W skład funkcji tej wchodzi wychowywanie, kształtowanie osób. Dzieła ulicznej sztuki, choćby murale, mogą kształtować jednostki, wychowywać je. Wytwory mogą prowokować, zachęcać do zastanowienia, do wyrażenia krytyki lub sformułowania aprobaty, myśli ⁸⁶ . Mural przedstawiający króla Maciusia i elementy pejzażowe (Wzgórze Tumskie, zarys świątyni płockiej) może pełnić funkcję poznawczą, choćby może zachęcać młodych ludzi do dobrego spędzania wolnego czasu, do aktywnej, twórczej, kreatywnej rekreacji; możliwość ma ten mural aktywizować dzieci, młodzież do kulturalnych działań.
funkcja religijna	Plastyczne twory mogą odnosić się do religii ⁸⁷ .
funkcja komunikacyjna	Wytwór ulicznej sztuki figuruje jako komunikat dla odbiorców, z którym oni się zapoznają. Różnie ten komunikat ulicowy mogą odbierać. Graffiti, murale przekazują różne informacje, z kolei twórca plastycznego tworu nie dysponuje wiedzą na temat adresatów, którzy z wytworem obecnym w publicznej przestrzeni będą się zapoznawać w ścisłych czasowych momentach ⁸⁸ .
funkcja katartyczna	Twory ulicznej sztuki mogą eliminować negatywne doznania, emocje u oglądających person. Umożliwiać mogą odreagowanie nerwowe, psychiczne, oczyszczenie z napięć ⁸⁹ .
funkcja ludyczna	Tutaj jednak ludyczność (zabawowość) koncentrować się ma prawo na satyrze, na ośmieszaniu, rozbawianiu - murale mogą z czegoś, kogoś szydzić, kpić z kogoś bądź z czegoś. A więc autor plastycznego tworu może być i satyrykiem, komikiem. Z satyryczną wizją, percepcją świata przechodnie mogą się zapoznawać, przez takie satyryczne, trzeźwe spojrzenia mogą być oni oderwani od codzienności, przez chwilę, choćby w drodze do pracy swojej ⁹⁰ .
funkcja społeczna	Jest ona bardzo zbliżona do funkcji komunikacyjnej, ponieważ zasada się na tym, iż wytwory sztuki ulicznej są w możliwości przekazywać, demonstrować określone informacje, normy, prawidłowości, wartości, wzory ⁹¹ .

85 Tamże, s. 42.

86 Tamże, s. 42.

87 Tamże, s. 42.

88 Tamże, s. 42.

89 Tamże, s. 42.

90 Tamże, s. 42.

91 Tamże, s. 42.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Wytwory ulicznej sztuki mogą być analizowane, interpretowane wedle kryteriów:

- kryterium oryginalności,
- kryterium podobieństwa do sztuki,
- oraz wedle kryterium estetyczności⁹².

Kalinowski wskazuje na możliwe, realne negatywne oraz pozytywne cechy, materie graffiti.

Jako negatywne wskazuje on:

- naruszanie przepisów prawa,
- szpecenie,
- niszczenie powierzchni,
- niszczenie publicznego ładu,
- demonstrowanie bóleści, frustracji, goryczy twórczych.

Zaś za pozytywne przyjmuje, uważa on cechy, atuty takie:

- uatrakcyjnianie turystyczne,
- reklamowanie przestrzeni,
- ograniczoność przestrzenną,
- wartości edukacyjne,
- respektowanie potrzeb estetycznych i innych potrzeb odczuwanych przez obywateli,
- rozjaśnianie szarości, eliminowanie bezbarwności i nudności przestrzeni,
- demonstrowanie plastycznych zdolności twórczych kogoś⁹³.

Równocześnie jednak autor ten zauważa fakt plastyczny efemeryczności murali płockich - ich ulotność zatem, ponieważ wyraża ten badacz przekonanie, iż różne płockie murale wkrótce, niebawem, w niedalekiej przyszłości istnieć przestaną zupełnie⁹⁴.

Oznacza to, że murale mogą przestać istnieć na drodze upływu czasowego, a tym samym mogą przestać pełnić swe pozytywne funkcje. Zjawisko efemeryczności, krótkotrwałości murali może być traktowane jako zarówno wada, jak i zaleta - uważam ja. Niektóre murale są okropne i nie zasługują na wieczne trwanie w miejskiej tkance.

92 Tamże, s. 43.

93 Tamże, s. 43.

94 Tamże, s. 8.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

J. R. Kalinowski podejmuje w swej publikacji ważki problem wykorzystywania wytworów sztuki ulicznej w celach reklamowych, marketingowych, promocyjnych - takim celom mogą służyć plastyczne twory, ulokowane w publicznych miejscach, do których każdy ma dostęp, każdy przechodzień, przeciętny zjadacz chleba.

Toteż murale mogą być tak zwanymi nośnikami reklamy⁹⁵. Murale mogą pełnić i funkcje marketingowe.

Jan R. Kalinowski w swojej pracy, wydanej w roku 2015, zauważa, że miasto Płock posiada różnorodne wytwory graffiti. Informuje on, że praktycznie każda dzielnica tegoż miasta nadwiślańskiego cechuje się obecnością wytworów ulicznej sztuki. Egzemplifikacją jest chociażby i centrum miasta Płocka, które to miasto kojarzy się z funkcją przemysłową.

Jako miejsca występowania form sztuki ulicznej Kalinowski wymienia przykładowe przestrzenie: części budowli, bramy posesji oraz powierzchnie kamienic. Oto szczególne nasycenie malowidłowe cechuje przestrzenie zniszczone, zbliżające się do zniszczenia, wyburzenia, oczekujące pilnie remontowych działań. Jednocześnie zaś komunikuje ów badacz street artu, iż w przypadku obiektów zabytkowych, sakralnych wytwory plastyczne zwane graffiti nie występują, nie są spotykane one⁹⁶. Świadczy to o przestrzeganiu pewnych norm przez artystów ulicznych. Różnie jednak może się zdarzać - myślenie takie przestrzega zasad logiki. Wszakże wandalę potrafia destrukcyjnie wpływać na wielorakie publiczne obiekty kulturalne.

Na koniec warto jeszcze wyjaśnić, czym takim jest muraloza (słowo to ma wyraźnie negatywny wydźwięk). Warto, ażeby uczniowie ten termin znali, umieli go wyjaśnić dobrze. Muraloza to coś życiowego, praktycznego.

Muraloza zatem jest to negatywne zjawisko, mogące polegać na tym, że:

- za dużo w przestrzeni konkretnej jest murali, wytworów sztuki ulicznej, że za bardzo są one liczne, zanedbano zagęszczone,
- że formy ulicznej sztuki, murale tworzone i gdzieś obecne są po prostu brzydkie, obrzydliwe, paskudne, niedopracowane, nieprzystające do warunków otoczeniowych, zakłócające harmonie przestrzenne, łady urbanistyczne,
- że murale, graffiti, formy ulicznej sztuki odejmują tak naprawdę nowoczesności terenom miejskim, terenom zamieszkałym przez człowieka,
- że panuje aktualnie gdzieś zła, głupia moda na liczne kreowanie, malowanie murali (tak się też może zdarzać, na przykład wtedy, gdy jakiś materiał, środek plastyczny ulega masowemu upowszechnianiu się wśród mas, staje się tani oraz dostępny).

95 Tamże, s. 64.

96 Tamże, s. 74-75.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Muraloza nie tyczy się tylko i wyłącznie murali, ale także dotyczy graffiti i innych, pozostałych wytworów zaliczających się do domeny rozległej: sztuki ulicy.

Jednak są też i inne - nie aż tak domyślne, nie aż tak logiczne - aspekty, kwestie muraloży. Pominąć ich nie można absolutnie. Na nieoczywiste aspekty muraloży zwraca uwagę badaczka Łabądz.

Oto Justyna W. Łabądz wskazuje, że wyraz: muraloza posiada wydźwięk wyraźnie pejoratywny - toteż negatywny. Co ważne, zauważa ta badaczka street artu nieoczywiste aspekty muraloży - mianowicie muraloza - jako proces negatywny - może zasadzać się na tym, że twórcy ulicznej sztuki odchodzą, oddalają się od tego, co pierwotne dla ulicznej sztuki. Jest zatem, w takim ujęciu specyficznym, muralożą odchodzenie, oddalanie się od refleksyjności, intelektualności, od kontrowersyjności, od wywrotowości, zbuntowania, od anarchiczności w jej możliwych do spostrzeżenia pozytywnych aspektach. Zatem muraloza rozumiana być może, figurować ma możliwość jako zanik refleksyjności, mądrości, aktywnej obywatelskości, jako zanik kontrowersji - rozumiana być może muraloza jako kreowanie wytworów plastycznych całkowicie niezgodnych z pierwotnym duchem sztuki ulicznej. Negatywną muralożą może być kreowanie wytworów tylko dekoracyjnych, estetycznych - pozbawionych głębszych wartości, pozbawionych refleksyjności, dobra⁹⁷. Tak zatem - inaczej niż wcześniej zostało oznajmione w postaci punktów - rozumieć można negatywne procesy muralozowe. To są inne aspekty muraloży, to jest zupełnie inne do muraloży podejście.

Dla osoby niezafascynowanej muralami oraz graffiti takie specyficzne podejście do muraloży jest w możliwości figurować jako dziwne, niezrozumiałe bądź zniechęcające do prowadzenia badań nad plastyką, sztuką.

Niezależnie jednak od żywionych poglądów co do murali, stanowią te plastyczne twory nieodłączny aspekt rzeszy miejscowości. Zaś teoretyk plastyki ma prawo murale oceniać, poddawać je naukowym refleksjom. Prawo ma badać wytwory sztuki, wytwory plastyczne, ludzkie, które widzi, dostrzega wokoło siebie naocznie.

Zaś ja jako nauczyciel plastyki w plockiej szkole podstawowej miałbym prawo, by zajęcia terenowe dla moich uczniów dotyczyły zagadnień muralowych, by dotyczyły konkretnego jednego muralu - demonstrującego bohatera fikcyjnego powieści Janusza Korczaka, jak również stylizowany zarys pejzażowy Płocka.

A skoro murale, przeróżne twory ulicznej sztuki są tak wszechobecne, tak liczne, tak powszechne, to dzieci uczące się plastyki w szkole podstawowej powinny rozumieć właściwie te formy, przejawy sztuki, uważam. Nauczyciel plastyki powinien o muralach, o sztuce ulicznej cośkolwiek nauczyć, powiedzieć. Niech nauczyciel o muralach nie zapomina, gdy chodzi o cykl toku nauczania w klasach IV-VII (plastyki obecnie nie ma w klasie ósmej, jak wiadomo).

97 J. W. Łabądz, *Street art: sztuka ulicy*, Wydawnictwo SBM, Warszawa, 2019, s. 101.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muraliem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

II. O muralu przedstawiającym króla Maciusia Pierwszego, Wzgórze Tumskie oraz zarys katedry płockiej

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Na wstępie warto zaznaczyć, że w przypadku ściany kamienicowej na ulicy Tumskiej 9a w Płocku mamy do czynienia nie tylko z samym murałem, demonstrującym zarys pejzażowy - Wzgórze Tumskie, świątynię oraz tytułowego bohatera powieści „Król Maciuś Pierwszy” Janusza Korczaka, w wersji uwspółcześnionej.

Albowiem oprócz samego muralu występuje tam okno iluzoryczne, jak również sztukateria⁹⁸. Zatem rozpatrując sam mural rzeczony, nie można zapominać o dwóch plastycznych pojęciach korespondentnych: o oknie iluzorycznym i sztukaterii. Elementy te występują na ścianie narożnej budynku, przy ulicy Tumskiej 9a w mieście Płocku⁹⁹. Okno iluzoryczne stwarza wrażenie, jakby obserwator naprawdę do czynienia miał z oknem.

Z murałem, jego elementami składowymi, zapoznać się można bezpośrednio na świeżym powietrzu. Jest to dzieło zaliczające się do ulicznej sztuki, czyli do street artu. Street art obejmuje między innymi murale i graffiti.

Będący przedmiotem tego opracowania pedagogicznego mural znajduje się w Płocku, przy ulicy Tumskiej 9a - jest to przestrzeń, gdzie krzyżują się ulice: Tumska, Sienkiewicza¹⁰⁰. Miejsce jest to niezwykle kolosalnie. Oto Deptak Tumski stanowi reprezentacyjny odcinek tkanki miejskiej. Przestrzeń ta stanowi sektor nowoczesny i estetyczny. Przechodząc obok muralu z królem Maciusiem można dojść na przykład do nieodległego budynku Sądu Okręgowego w Płocku czy też do Bazyliki Katedralnej i skwerku. Rzec można: młody monarcha wychodzi naprzeciw przechodniom. Mural znajduje się w sektorze reprezentacyjnym miasta, w nader ważnym.

Estetyczny, graficznie korzystny mural występuje dokładnie w tym miejscu, gdzie siedzibę swoją posiada instytucja - Młodzieżowy Dom Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku. Dlatego bez wątplenia stanowi on wizytówkę organizacji, wręcz zaprasza do wejścia chociażby dzieci, młodzież, by rozwijały tam swoje talenty artystyczne, by miło, kreatywnie spędzały czas wolny.

Mural reklamuje Dom Kultury oraz samego jego patrona, to znaczy fikcyjnego, wymyślonego chłopczyka - Maćka - młodego monarchę¹⁰¹. Maciuś jest to tytułowy bohater powieści dla dzieci autorstwa pedagoga Janusza Korczaka. W książce: „Król Maciuś Pierwszy” chłopczyk nie jeden raz cierpiał, gdyż nie mógł się bawić z innymi dziećmi, rówieśnikami. Na szczęście spotkały go także i wyśmienite zabawy, interakcje.

Szczególnie reklamowy, marketingowy charakter posiada jeden z atrybutów chłopca, mianowicie gitara - odnosi się ona do zajęć w Domu Kultury, tam organizowane są przecież między innymi zajęcia muzyczne.

Kiedy jeszcze owego muralu nie było, to występowała w tym miejscu informacyjna tablica. Obecna była ona do roku 2021. Potem została zastąpiona murałem. Tablica charakteryzowała się prostotą jako wytwór możliwy do rozważania z punktu widzenia plastyki¹⁰². Ogółem, tablice pełnią funkcje informacyjne, coś przekazują.

98 Pismo A. Harabasza z dnia 4 lipca 2023 r. - dyrektor Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Płocka.

99 Tamże.

100 Pismo L. Koper z dnia 28 czerwca 2023 roku - dyrektor Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku.

101 Tamże.

102 Tamże.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Mural, o którym mowa w opracowaniu, powstał stosunkowo niedawno, bo w roku 2021. Streetartowy ten twór plastyczny, ukazujący króla Maciusia Pierwszego, zarys katedry oraz stylizowane Wzgórze Tumskie, został wykonany przez Dorotę Goleniewską-Szelągowską oraz Eugeniusza Szelągowskiego. A są to plastycy, których można rozważać w ramach tak zwanej małej ojczyzny i materii lokalnego dziedzictwa kulturowego - z Płockiem związanego¹⁰³.

Ciekawe, młodzieżowe dzieło sztuki ulicznej powstało dzięki wykorzystaniu farb akrylowych, antysmogowej substancji. Można żywić więc nadzieję, iż dzieło cechuje się względną trwałością, skoro bowiem takie materiały antysmogowe, chroniące przed czynnikami atmosferycznymi, zabezpieczające, wykorzystane zostały¹⁰⁴. Na początku roku 2024 mural ma się dobrze, jak sam widziałem naocznie wtedy.

Przede wszystkim, jak możemy zaobserwować, mural przedstawia:

- uwspółcześioną, młodzieżową wizję fikcyjnej postaci - malowidło demonstruje króla Maciusia Pierwszego, znanego z powieści Korczaka (chłopiec jest ulokowany na pierwszym planie malunku, wydaje się on starszy aniżeli tytułowy młodziutki bohater utworu Janusza Korczaka),
- Wzgórze Tumskie (zajmuje ono plan drugi),
- zarys Bazyliki Katedralnej Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (zarys sakralnego obiektu znajduje się najdalej - zatem jest w tle muralowego tworu).

Krajobraz przedstawiony na muralu stanowi uproszczony, zdeformowany i nieprzystający do rzeczywistości.

Miasto Płock, część miasta Płocka, zupełnie nie wygląda tak jak na muralu. Nie jest to zatem żadna weduta.

Najważniejszy na malowidle okazuje się przedstawiony chłopiec - jest to uwspółcześiona wersja króla Maciusia Pierwszego - to uwspółcześnienie wyrażone zostało strojem postaci oraz jej atrybutami¹⁰⁵.

Młody człowiek - król Maciuś - zdaje się jakby próbował wyjść poza ramy muralu, jakby wykraczał poza twór - oto jego chłopięce dłonie opierają się o białe ramy. Niebiesko-biało-czarny but chłopaczka także zdaje się poza malowidło wykraczać.

Monarcha ma zwróconą głowę lekko na prawo i zdaje się spoglądać gdzieś w przestrzeń. Na jego krótkich ciemnojasnych włosach niesforne pnie się do góry kosmyk włosów (artystyczny nieład?). Postać ta wydaje się być zadowolona, szczęśliwa, może zaintrygowana czymś, zaciekawiona - ów pozytywny stan emocjonalny oddaje wyraz twarzy tegoż namalowanego dziecka.

103 Tamże.

104 Tamże.

105 Tamże.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Maciuś posiada założone żółte/żółto-pomarańczowe długie spodnie. Dostrzegamy jeden jego but oraz pojedynczą pomarańczowo-czerwonawo-niebieską skarpetkę. Rozwiązane sznurówki na widocznym lewym bucie są w stanie ukazywać swobodę oraz symbolizować kreatywność, wolność dziecięcą. Drugiego buta (prawego) nie widzimy wcale na malowidle - możemy się jedynie domyślać jego istnienia, obuwniczej analogiczności. Chłopiec zdaje się arogancko wchodzić w buciorach na ulicę Tumską, plugawiąc ją.

Maciuś ma na sobie założone dwie bluzki. Jedna - na krótki rękaw - niebieskozielona - przykrywa białą odzież pod spodem. Zawieszony na szyi swobodnego chłopca prosty naszyjnik najprawdopodobniej zawiera kiel jakiegoś zwierzęcia. Młody monarcha trzyma na lewej ręce bezwładną koronę, toteż na głowie nie ma przywdzianego tego królewskiego insygnium. Z kolei zawieszona na plecach dziecka duża, brązowa gitara z biało-szarymi elementami niewątpliwie odnosi się do instytucji reklamowanej, czyli do Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku, gdzie dzieci mogą spędzać aktywnie czas i rozwijać się między innymi w zakresie muzykowania. Maciuś nie ma na głowie korony, jak gdyby szykuje się do draki.

Za chłopcem rozpościera się nierealistycznie przedstawione Wzgórze Tumskie - nie widzimy na tej formie ukształtowania powierzchniowego żadnych budynków poza bazyliką. I mural prezentuje jedynie zarys tego sakralnego obiektu, który to widzimy na wierzchołku Wzgórza Tumskiego. Częściowo widziana przez obserwatora świątynia - w tle tworu plastycznego ulokowana - zdaje się górować w tej wielce uproszczonej panoramie części Płocka. Świątynia pnie się na muralu na planie najdalszym, słabo pozostaje ona widoczna.

Niebiesko-białe niebo wygląda pogodnie. Jest niezakłócone ciężkimi chmurami. Korespondować ma prawo to niebo z dobrą atmosferą Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku, gdzie dzieci bezpiecznie mogą oddawać się produktywnym i kreatywnym aktywnościom.

Oto malowidło ściennie - kamienicowe - cechuje się zróżnicowaną kolorystyką. Na pierwszym planie - gdzie został przedstawiony Maciuś, widzimy barwę ciepłą wyrażoną w żółtych, troszkę świecących - odbijających świetlne refleksy, długich spodniach chłopczyka. Młody człowiek ma założoną bluzeczkę na krótki rękaw w kolorze niebieskozielonym, a pod nią jest inna jeszcze - w kolorze białym. Barwy pierwszego planu figurują jako bardziej intensywne aniżeli barwy w tle, w odległościach dalszych.

Dalej bowiem barwy osłabiają już swą jaskrawość. Dominuje - w przypadku zajmującego dużą część muralu szarawego Wzgórza Tumskiego, pewna kolorowa bladeść.

Rozpatrując mural, stwierdzić można, iż cechuje się on: raczej spokojnym układem plam, szeroką gamą barwną (szeroka gama barwna, czyli że występuje na malowidle zarówno ciepła, jak i zimna barwna gama). Na malowidle rzuca się w oczy kontrast temperaturowy i walorowy. Mural okazuje się jednak walorowo zróżnicowany. W tle wyraziste jest osłabienie waloru. Zastosowano modelunek światłocieniowy miękkiej.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Pierwszy plan pozostaje jaśniejszy aniżeli elementy usytuowane dalej.

Kompozycja tworu plastycznego wygląda na dynamiczną, otwartą, asymetryczną, pionową i prawie centralną. Do czynienia mamy z akcentem plastycznym - plastycznym akcentem jest młody Maciuś, niejako zapraszający przechodniów, by weszli do Młodzieżowego Domu Kultury w Płocku. Maciuś to podmiot na muralu najważniejszy. Czyli właśnie figuruje jako akcent plastyczny dzieła muralowego.

Mural cechuje się zastosowaniem perspektywy. Elementy są jakby w różnych odległościach od siebie. Wyraźnie przecież widać, iż Maciuś jest bliżej oglądającego aniżeli odległa katedralna bazylika. Nasuwają się tutaj zresztą pewne fachowe pojęcia, otóż terminy: perspektywa barwna oraz perspektywa powietrzna (a te dwa rodzaje perspektyw uczniowie powinni znać bardzo dobrze, powinni wiedzieć o czym mowa).

Mural demonstrujący króla Maciusia Pierwszego i zarys pejzażowy miasta Płocka, uwzględniający nierealistyczne Wzgórze Tumskie i zarys bazyliki katedralnej, okazuje się muralem:

- reklamowym,
- upamiętniającym,
- artystycznym.

Jeśli zaś chodzi o funkcje tegoż muralu, to nasuwają się na myśl następujące:

- funkcja estetyczna,
- funkcja reklamowa,
- funkcja społeczna i funkcja komunikacyjna,
- funkcja katartyczna,
- funkcja ludyczna.

Mural pełni funkcję estetyczną, zatem zachwyca pięknem, podnosi walory krajobrazu miejskiego. Reklamowa zaś funkcja opiera się na tym, że dzieło propaguje, promuje Młodzieżowy Dom Kultury, rozszerza jakby jego zasięg wpływania na tkankę miejską. Poprzez recepcję tekstu kultury - odbieranie go, rozmawianie o nim, ludzie mogą się nawzajem integrować, komunikować (funkcja społeczna, komunikacyjna wytworu). Widok Maciusia, pejzażu - elementów muralowych, może odprężyć, rozluźnić, odsunąć złe myśli, chociażby w drodze do pracy. Być może dzieło realizuje również funkcję ludyczną - widok chłopca potrafi usatysfakcjonować, rozbawić czy zachęcić do zabawy, do uczestnictwa w zajęciach placówki (zwłaszcza jeśli chodzi o młodszych odbiorców sztuki).

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Na koniec zaś warto oznajmić o kosztach wykonania.

Dyrektor Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Płocka - Agnieszka Harabasz w piśmie z dnia 4 lipca 2023 r. (sygnatura pisma: WED 1431.6.2023.RM) podała koszt całkowity, to znaczy ile wyniósł koszt obejmujący wykonanie muralu, okna iluzorycznego, sztukaterii. To było: 31 980 zł brutto. Z kolei w zakres prac robotniczych wchodziło: odbicie tynkowe, wykucie okiennej wnęki, wykonanie obwoluty okna, zrobienie tynku wewnątrz okna, wykonanie podokiennika blachowego, wreszcie zaś weszło w skład prac wykonanie malowidła¹⁰⁶. Poszczególne etapy wykonania dzieła street artowego mogliby uczniowie poznać w czasie zajęć w plenerze, wyobrażam sobie.

106 Pismo Agnieszki Harabasz z dnia 4 lipca 2023 r. - dyrektor Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Płocka.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

III. Przeprowadzenie zajęć plenerowych w ramach nauczania plastyki w klasie szóstej bądź siódmej szkoły podstawowej

III. I. Rozwijanie dzięki zajęciom zainteresowań plastycznych wśród uczniów. Plastyczna percepcja.

Kontakt z dziełem sztuki w ramach toczonej lekcji. O korzyściach wynikających z oglądania, analizowania wytworów plastycznych przez uczniów. Zajęcia plenerowe z plastyki a lekcje rozumiane ogólnie. Wycieczka szkolna i jej organizacja

W nauczaniu plastyki istotnym i dobrym jest rozwijanie u dzieci zainteresowań plastycznych - tyczy się to nie tylko młodszych klas szkoły podstawowej, lecz również klas starszych na tym etapie elementarnym, to znaczy klas IV-VII; oto dzięki pogłębianiu, kształtowaniu, formowaniu pasji, zainteresowań plastyką wśród dzieci można protekcyjnie wpływać, zabezpieczać rozwijanie się dziecięcych uzdolnień plastycznych. Dobre, stosowne ontogenezowo, społecznie ważne jest utrwalanie zainteresowań, pasji plastycznych u dzieci na podstawowym etapie edukacyjnym. A gdy się tego nie zrobi zawczasu, to potem może być już za późno.

Nad wyraz skuteczna w procesie dydaktycznym okazuje się aktywna postawa realizatora zajęć.

Egzemplifikacją zaś aktywnej postawy nauczycielskiej, w przypadku plastyki, okaże się demonstrowanie przez pedagoga zaciekawienia wytworami plastycznymi, obecnymi w przestrzeni, wchodzącymi w skład lokalnego środowiska. Murale świetnie się do tego nadają. Do innych zaś przykładów rzeczonych aktywnych postaw zaliczyć można: szanowanie wytworów uczniowskich przez pedagoga, gromadzenie, kolekcjonowanie prac dzieci, angażowanie się nauczyciela praktycznie w jakąś dziedzinę plastyki rozległej oraz organizowanie wystaw prac uczniów w szkolnej placówce¹⁰⁷. To są przykłady aktywnych działań specjalisty, któremu przydzielono etat, posadę nauczyciela plastyki. Aktywna postawa pedagoga sprzyjać ma możliwośći dobru uczniów.

Jednak już pozytywnie na rozwój zainteresowań dziecięcych, w przypadku nauczania przedmiotu plastyki, mogą wpływać same właściwie zorganizowane lekcje. Dobre zajęcia to zatem klucz właściwy, adekwatny, klucz do sukcesu. Plenerowe zajęcia korzystnie potrafią wpływać na rozwijanie plastycznych zainteresowań wśród dzieci.

Oto gdy - w czasie obowiązkowych lub dodatkowych, fakultatywnych lekcji - młodzi ludzie analizują dzieła sztuki w ich naturalnych przestrzeniach ulokowania, gdy się z tymi dziełami, wytworami sztuki zapoznają, kiedy mają z nimi kontakt, to wtedy mogą się u nich rozwijać plastyczne zainteresowania, pasje; toteż zorganizowanie lekcji plenerowej w związku z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego,

¹⁰⁷ R. Popek w *Metodyka zajęć plastycznych w klasach początkowych* (red. S. Popek), Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1984, s. 34-35.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

nierealistyczne Wzgórze Tumskie, zarys świątyni mogłoby pozytywnie wpłynąć na rozwój zainteresowań u dzieci plastyką¹⁰⁸.

Toteż zajęcia plenerowe, w przypadku których ma prawo występować bezpośredni, żywy kontakt percepcyjny z dziełem sztuki, figurują jako coś dobrego i korzystnego dydaktycznie, wychowawczo.

Sama percepcja, odbieranie dzieł sztuki, kontakt z nimi, z nimi się zapoznawanie to ważne aspekty w nauczaniu plastyki w różnych klasach szkół podstawowych. Wydaje się, że w klasach szóstej czy siódmej bardziej zasadne jest zorganizowanie wycieczki lokalnej (w ramach nauczania plastyki) aniżeli w klasach młodszych. Taka refleksja nie powinna budzić zdumienia u znawcy zagadnień dydaktyki szczegółowej plastyki. Oto w starszych klasach szkoły podstawowej dzieci są dojrzałe, tam choćby nieco więcej uwagi można poświęcać treściom dotyczącym historii sztuki. Zaś zestaw podręczników służący nauce plastyki - seria „Do dzieła!”, Wydawnictwa Nowa Era rozkład materiału w sposób określony realizuje - najpierw jest jedno, a potem coś innego omawiane. Zatem dopiero w klasie szóstej szkoły podstawowej szczegółowo dzieci są zaznajamiane z malarstwem (jeśli rzeczony komercyjny podręcznik do nauki realizować są w powinności).

Podczas zajęć plenerowych przede wszystkim ważna okazuje się tak zwana percepcja plastyczna. Lecz czym ona jest w istocie?

Tadeusz Marciniak wyraża mniemanie, że w skład percepcji plastycznej wchodzi następujące składowe:

- spostrzeganie,
- przeżywanie,
- wartościowanie,
- rozumienie.

A zatem percepcja plastyczna oznacza wieloaspektowe zjawisko psychiczne. To nie tylko mechaniczne patrzenie wzrokiem - odbieranie świetlnych fal. W skład percepcji plastycznej wchodzi cztery składniki.

Nauczyciel zajmujący się sztuką niech z rozwagą dostrzega wielopłaszczyznowość procesu plastycznej percepcji.

T. Marciniak zauważa, że dzięki kontaktowi z wytworami plastycznymi, dziełami sztuki u uczniów aktywizowana jest psychika. Oni toteż mogą pobudzić, zaktywizować swe myślenie, fantazje, czynności wyobrażeniowe¹⁰⁹.

108 Tamże, s. 35.

109 T. Marciniak w *Metodyka zajęć plastycznych w klasach początkowych* (red. S. Popek), Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1984, s. 50-51.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Dlatego choć jedna, pojedyncza lekcja w plenerze, związana z wyjściem, wycieczką może być bardzo dobrym rozwiązaniem dydaktycznym w przypadku nauczaniu plastyki w klasie szóstej bądź siódmej szkoły podstawowej. Plastyka to nie tylko i wyłącznie zajęcia w odpowiedniej, przystosowanej szkolnej pracowni. W nauczaniu plastyki mają prawo występować zajęcia plenerowe, wyjścia dzieci i młodzieży pod opieką pedagoga wykwalifikowanego.

Oto dzięki percepcji dzieł sztuki, ich oglądaniu, analizowaniu, interpretowaniu z bliska, mogą u dzieci spostrzegających powstawać pozytywne przeżycia - emocjonalne, estetyczne. Z kolei przyjemność estetyczna wiązać się potrafi z osiągnięciem przez nauczyciela dydaktycznego sukcesu, sukcesu poważnego. U uczniów mogą pogłębić się zainteresowania plastyką dzięki organizacji plenerowych eskapad¹¹⁰.

Wycieczki szkolne zaliczają się do większej grupy, kategorii, jaką są lekcje, szkolne zajęcia. Wycieczki mogą być realizowane jako pozaszkolne, nieobowiązkowe aktywności, których zadaniami - jako zajęć nadobowiązkowych - są: umożliwienie dzieciom opanowania czegoś dodatkowego, wykraczającego poza program nauczania, pozwolenie na zaawansowane opanowanie pewnych umiejętności przez uczniów, umiejętności wykraczających poza przeciętne ramy, standardy¹¹¹. W tym rozumieniu wycieczka ukierunkowana na oglądanie muralu mogłaby umożliwić dzieciom poznanie zagadnień z zakresu sztuki ulicznej - street artu.

Jeśli zaś chodzi o zadania wycieczek szkolnych/zajęć plenerowych, to one mogą być takie:

- gromadzenie, zbieranie, uzyskiwanie materiału,
- sprawdzanie w praktyce teorii,
- powtórzenie, podsumowanie wiadomości,
- doskonalenie¹¹².

Czesław Kupisiewicz w swej pracy: „Dydaktyka ogólna” zauważa, że lekcja stanowi elementarną jednostkę w procesie edukacyjnym. To jest zatem coś podstawowego w nauczaniu. Jednakowoż lekcja to jedynie element większej całości - rozmaite lekcje to ogniwa obecne w zbiorze łączącym elementy poszczególne. Dlatego wycieczka szkolna, dotycząca oglądania konkretnego muralu wybranego pedagogicznie, racjonalnie, byłaby elementem większej całości, korespondowałaby z lekcjami poprzedzającymi i następującymi po owym zdarzeniu, czyli po wyjściu klasowym. Oto przed wycieczką nauczyciel mógłby omówić z dziećmi malarstwo, zarys ulicznej sztuki. Zaś na lekcji po wycieczce odbytej byłyby wdrażane dalsze konieczne zagadnienia, zgodnie z Podstawą programową i zgodnie z wybraną serią podręczników przedmiotowych¹¹³.

110 Tamże, s. 52.

111 Cz. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna*, Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, Warszawa, 2002, s. 171-175.

112 F. Bereźnicki, *Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli*, Impuls, Kraków, 2018, s. 187-189.

113 Cz. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna*, Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, Warszawa, 2002, s. 171-175.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Lekcje łączą się ze sobą w jedność. Niechaj mądry nauczyciel-plastyk o tym nie zapomina.

Już po wycieczce (lekcji terenowej) mógłbym - na lekcji w pomieszczeniu klasowym - jako nauczyciel zrobić uczniom kartkówkę z malarstwa, muralistyki, ulicznej sztuki, ową kartkówkę mógłbym zrobić innego dnia aniżeli sama wycieczka. Możliwość oceniania dowodzi tego, że lekcje plastyki w istocie tworzą jedną całość.

Różne krystalizują się funkcje dydaktyczne lekcji, rozumianej jako coś ogólnego:

- sprawdzanie opanowanej przez uczniów wiedzy, uzyskanych umiejętności,
- ocenianie dzieci na przykład poprzez stopień (ocenę w skali liczbowej),
- zaznajamianie dzieci z edukacyjnym materiałem, z plastyką powiązany,
- pogłębianie, utrwalanie wiedzy, szlifowanie umiejętności plastycznych¹¹⁴.

A skoro wycieczka stanowi typ lekcji, to wymienione funkcje także wycieczce warto przyporządkować.

W przypadku wycieczki tutaj, w mej pracy rozważanej funkcjami zajęć plenerowych byłyby: zaznajomienie dzieci z problematyką muralu, ulicznej sztuki (street artu), pogłębienie, utrwalenie wiedzy plastycznej, doskonalenie praktycznych umiejętności wyrażających się w analizowaniu dzieła plastycznego (z dziedziny ulicznej sztuki), umożliwienie dzieciom przeżycia estetycznego, emocjonalnego, pozwolenie na wyrażenie własnej opinii na temat plastycznego tworu. Z drugiej strony na zajęciach plenerowych nauczyciel sprawdziłby przecież opanowaną już przez uczniów wiedzę, opanowane, zdobyte umiejętności. Zapominać nie należy, że wcześniej uczniowie powinni wiedzieć odpowiednio wiele na temat malarstwa, ulicznej sztuki. A murale to malowidła naścienne, które opisujemy malarskimi pojęciami.

Lekcje to ogólne pojęcie. Są różne rodzaje zajęć. Oto istnieją takie możliwe rodzaje lekcji:

- lekcje zaznajamiające z materiałem nowym,
- lekcje powtórzeniowe, systematyzujące, lekcje powtórzeniowo-systematyzujące,
- lekcje skoncentrowane wokół kontrolowania,
- lekcje skupione wokół oceniania,
- lekcje mieszane i kombinowane (w nich urzeczywistniają się, hybridyzują różne lekcyjne typy)¹¹⁵.

Oto wycieczka na ulicę Tumską w Płocku, której celem byłoby poznanie przez dzieci z bliska muralu przedstawiającego króla Maciusia Pierwszego, nierealistyczny, uproszczony zarys pejzażowy Płocka, byłaby lekcją mieszaną, gdyż zarówno powtórzeniową, systematyzującą, jak i zaznajamiającą z materiałem nowym oraz byłaby i lekcją skupioną wokół kontrolowania. Nie byłaby jednak lekcją ocenną, ponieważ w jej trakcie

114 Tamże, s. 171-175.

115 Tamże, s. 171-175.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Macusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

nauczyciel nie wystawiłby żadnemu z dzieci oceny - tak zaplanowałem bynajmniej.

Słusznie zauważa Cz. Kupisiewicz, że poszczególne typy lekcji mogą się ze sobą łączyć, mieszać. Widać to przeplatanie elementowe także i w przypadku rozważanej w opracowaniu metodycznym wycieczki lokalnej. Lekcje kombinowane, mieszane skupiają w sobie różne dydaktyczne elementy, niejednokrotnie nad wyraz zróżnicowane względem samych siebie¹¹⁶.

Zważyć prócz tego warto, iż lekcje dzielą się ze względu na kryterium miejsca czynności uczniowskich - toteż są lekcje realizowane w szkolnym budynku, na świeżym powietrzu, gdzieś poza obrębem edukacyjnej placówki - a wycieczka tutaj rozważana odbywałaby się poza szkołą, byłaby lekcją w terenie, dlatego to kryterium klasyfikacyjne figuruje tutaj jako szczególnie trafne, ważne, w przypadku mego opracowania metodycznego¹¹⁷.

Cz. Kupisiewicz omawia wycieczki. Wskazuje na ich zalety; zauważa, że wycieczki polegają na bezpośrednim, swobodnym zaznajamianiu dzieci, zaznajamianiu z czymś. Oto młodzi ludzie są zapoznawani z konkretnymi materialnymi przedmiotami, wytworami, zjawiskami. Dzięki prawidłowo zorganizowanym wyjściom, wycieczkom można zrealizować cele dydaktyczne postawione, cele wychowawcze, cele dobre. Podczas wycieczki mogą się polepszać, umacniać, formować poprawne relacje rówieśnicze. I nauczyciel dzieci może bliżej poznać, a dzieci mogą bliżej poznać pedagoga zajmującego się nauczaniem przedmiotu obowiązkowego o nazwie plastyka¹¹⁸. Pozytywne relacje społeczne nawiązują się w trakcie wycieczek.

Prócz tego uczoney zauważa, że nie zawsze środkami poglądowymi, w klasie, pracowni szkolnej używanymi, można doskonale dzieci nauczyć; wycieczki to według Kupisiewicza integralne ogniwa, części, fragmenty edukacyjnego procesu¹¹⁹. Czymś więc wartościowym są wycieczki. A czasami figurują jako nieodzowne one.

Wyjścia nauczyciela z uczniami poza budynek oświatowej placówki, w ramach lekcji plastyki, są wycieczkami szkolnymi. Jeśli są to wycieczki niedalekie, w obrębie tej samej miejscowości, co szkoła, do której dzieci uczęszczają, są to wycieczki lokalne. Taką też wycieczką byłyby zajęcia, o których traktuje moja praca. Nie byłaby to wycieczka do miejsca odległego, zakładając, że zajęcia plenerowe przeprowadziłbym dla klasy z jakiejś szkoły podstawowej płockiej, a takie założenie poczyniłem przecież.

Wycieczka szkolna okazuje się opuszczeniem przez dzieci, młodzież budynku szkoły na określony czas. To jest wyprowadzenie celowe, transportacja ku czemuś skierowana. Musi być wycieczka szkolna racjonalna, oparta na logice, oparta na Podstawie programowej obowiązującej. Każde pojedyncze wyjście

116 Tamże, s. 171-175.

117 Tamże, s. 171-175.

118 Tamże, s. 171-175.

119 Tamże, s. 171-175.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

nauczyciela-plastyka z uczniami musi być celowe i racjonalne.

Dzięki temu wyprowadzeniu, dzięki tej transportacji uczniowie mogą bezpośrednio zetknąć się z wytworami plastycznymi, obserwować je w ich naturalnych miejscach występowania, przestrzeniach ekspozycji; i wcale dalekiego dystansu przebywać nie trzeba do tego¹²⁰. Sztuka występuje blisko człowieka.

O ile wycieczki mogą być organizowane w ramach nauczania różnych przedmiotów szkolnych (choćby więc w ramach nauczania biologii można zorganizować wycieczkę dzieci do ogrodu botanicznego bądź do miejskiego ogrodu zoologicznego, a z kolei w ramach nauczania muzyki można zorganizować wycieczkę person na przykład do opery), to w przypadku nauczania plastyki wydaje się zasadnym dzielenie wycieczek na dwa ich typy:

- na wycieczki odbiorcze, percepcyjne,
- na wycieczki twórcze.

W dydaktyce plastyki taki dwupodział wycieczek szkolnych okazuje się szczególnie wartościowy i dobry.

Plastyka, jeśli chodzi o poziom szkoły podstawowej, to taki przedmiot, gdzie powinno być dużo działań praktycznych uczniów, z kolei elementy historii sztuki powinny być ograniczone do minimum (i właśnie takie dzisiaj, aktualnie panują standardy nauczania tegoż praktycznego przedmiotu humanistycznego).

A więc na wycieczkach pewnych, dotyczących plastycznego poznawania, pojawić się mogą polecenia wykonywania działań twórczych. Chociażby dzieci mogły mieć za zadanie na jakiejś wycieczce namalować rysunek czy wykonać szkic widzianego terenu, obiektu infrastruktury publicznej.

Podczas plastycznych wycieczek odbiorczych, percepcyjnych dochodzi do kontaktu z dziełem sztuki, dziełami sztuki - coś zatem jest oglądane, poddawane obserwacjom. I to obserwowanie, dokonywanie recepcji stanowi najważniejsze podczas zajęć. W przypadku zaś wycieczek twórczych dzieci coś kreują swojego, jakieś prace plastyczne; w dobrym, sprzyjającym twórczości, stymulującym otoczeniu, podkreślić należy.

A zatem dominującą funkcję na wycieczkach twórczych pełni tworzenie, akt kreacji wytworu plastycznego, natomiast na wycieczkach odbiorczo-percepcyjnych ogląda się coś z bliska - i to oglądanie stanowi najważniejsze, wypełnia oglądanie, analizowanie, badanie większość czasu zajęciowego.

Podczas wycieczek odbiorczych, percepcyjnych ważnym, aczkolwiek absolutnie nie obowiązkowym uzupełnieniem okazują się karty pracy, arkusze, związane z lekcją/lekcjami. Karty pracy i arkusze to jedne z wielu znanych dydaktycznych środków.

120 F. Bereźnicki, *Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli*, Impuls, Kraków, 2018, s. 187-189.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Przykładem środka dydaktycznego, zatem czegoś służącego lekcji, kilku lekcjom, okaże się mural przedstawiający króla Maciusia Pierwszego. Obserwując to konkretne dzieło plastyczne, uczniowie poznają z bliska, czym mural się okazuje. Jest to taki środek dydaktyczny, który można oglądać, badać wzrokowo, analizować. Do dziedziny street artu (sztuki ulicznej) zaliczamy wymieniony pedagogiczny środek.

Wycieczka szkolna, jaką tutaj rozważam, w ramach dydaktyki nauczania plastyki, warto aby przestrzegąca materiału nauczania, podstawy programowej¹²¹. Jednak od nauczyciela i okoliczności zależy, w jakim momencie czasowym organizuje jakąś wycieczkę, wyprawę, w ramach realizacji przedmiotu plastyka; zatem wycieczkę ma prawo wcielić w życie nauczyciel, gdy jakiś korespondentny temat lekcji został już wcześniej stosownie zrealizowany albo gdy jeszcze dana tematyka wdrożona nie została. Tak samo już w trakcie omawiania materiału konkretnego, jakiegoś może przebiegać wycieczka. Albowiem różne są okoliczności i potrzeby¹²². To nauczyciel plastyki odpowiada za zasadność wycieczki do określonego miejsca docelowego.

Niemniej jednak wszystkie, jakiegokolwiek wycieczki powinny mieć określone cele i determinować te wycieczki powinny plany. Należy do zadań pedagoga opracowanie planu wycieczki, celów eskapady, wyjścia w plener. W należyтым terminie, przed zrealizowaniem wycieczki należy wszystko to stworzyć, wykonać. Rekoniesans musi być przeprowadzony, zanim wycieczka dojdzie do skutku, zanim urzeczywistniona zostanie.

Rekoniesans w tym przypadku należy rozumieć jako zapoznanie się z miejscem wycieczki, jako zebranie przez pedagoga odpowiednich danych, informacji. Rekoniesans łączy się tutaj nierozdzielnie z ustaleniem dokładnym przebiegu wycieczki, plenerowych zajęć, z ustaleniem czynności uczniowskich, poleceń, zadań wszelkich¹²³.

Oto więc niech w pierwszym rzędzie pedagog-plastyk odpowiednio przygotuje się do wycieczki, niech opracuje cele, jej plan. Dopiero zaś potem wycieczka będzie możliwa do urzeczywistnienia¹²⁴.

Do celów wycieczki rozważanej, ukierunkowanej na mural płocki, zaliczę:

- zapoznanie się przez dzieci z murałem na przykładzie muralu demonstrującego króla Maciusia Pierwszego i pejzażowy, nie oddający realiów zarys (Wzgórze Tumskie, zarys świątynnego obiektu),
- zapoznanie dzieci z lokalną sztuką miejską, z wytworem lokalnym, z zakresu małej ojczyzny,
- uzyskanie wiedzy przez uczniów odnośnie malowideł, ulicznej sztuki, technik malarskich,
- zaspokojenie ciekawości poznawczej dzieci, ich potrzeby ruchu,

121 Tamże, s. 187-189.

122 Tamże, s. 187-189.

123 Tamże, s. 187-189.

124 Tamże, s. 187-189.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

- uświadomienie uczniów na temat działalności Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku,
- pogłębienie, zwiększenie, polepszenie wiedzy uczniów odnośnie podstaw, elementów plastyki, odnośnie abecadła plastycznego,
- umożliwienie dzieciom doznania pozytywnych przeżyć, w tym estetycznych, emocjonalnych,
- umożliwienie dzieciom wyrażenia własnego zdania, stanowiska na temat wytworu plastycznego ze sfery sztuki ulicznej,
- zwiększenie zainteresowania u uczniów plastyką,
- uwrażliwienie dzieci na wytwory plastyczne oraz na kulturę lokalną,
- przypomnienie uczniom wybranego zakresu materiału z klas poprzednich, licząc od klasy czwartej szkoły podstawowej.

Natomiast plan lekcji, wycieczki plastycznej, rozumianej jako lekcja plenerowa, to co innego niż jej konspekt, ponieważ konspekt to szczegółowe sprecyzowanie, rozwinięcie planu lekcji pojedynczej¹²⁵.

Niechaj tabela zobrazuje standardowe elementy planu lekcji, a lekcją może być przecież wycieczka w miasto, gdzieś, gdzie warto z uczniami przybyć:

125 Cz. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna*, Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, Warszawa, 2002, s. 192.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Tab. 4. Standardowe elementy planu lekcji pojedynczej

nazwa elementu	odniesienie do wycieczki rozważanej w tymże opracowaniu
temat lekcji	Temat zajęć plenerowych, które tutaj szczegółowo rozważam będzie następujący: <i>Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe</i> . Temat odnosi się do akcentu plastycznego muralu, do najważniejszego elementu - oprócz przedstawienia monarchy zaprezentowano też przecież i nierealistyczny zarys pejzażowy (Wzgórze Tumskie, zarys świątyni), jednak temat lekcji mam prawo uprościć w owy sposób.
porządek/tok lekcji	Na tok lekcji składają się: czynności przygotowawcze, czynności podstawowe oraz czynności końcowe. W ramach czynności przygotowawczych nauczyciel przygotowałby dzieci do wyjścia w miasto, sprawdził obecność, dobrał dzieci w pary. W ramach czynności podstawowych dzieci zapoznawałyby się z murałem i wypełniały na miejscu (na ulicy Tumskiej w Płocku) karty pracy. A w ramach czynności końcowych nastąpiłby powrót klasy do budynku szkolnego ¹²⁶ .
cele lekcji (dydaktyczne, wychowawcze)	Zapoznanie się przez dzieci z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego i pejzażowym, nie oddającym realiów zarysem (Wzgórzem Tumskim, zarysem świątynnego obiektu); zapoznanie dzieci z lokalną sztuką miejską, uzyskanie wiedzy przez uczniów odnośnie murali, ulicznej sztuki, zaspokojenie ciekawości poznawczej dzieci, pogłębienie wiedzy uczniów na temat malarstwa, umożliwienie dzieciom doznania pozytywnych przeżyć, w tym estetycznych, emocjonalnych, umożliwienie dzieciom wyrażenia własnego zdania, stanowiska na temat wytworu plastycznego z zakresu sztuki ulicznej, zwiększenie zainteresowania u uczniów plastyką, uwrażliwienie dzieci na wytwory plastyczne.

źródło: opracowano na podstawie:

Cz. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna*, Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, Warszawa, 2002, s. 192.

126 Cz. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna*, Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, Warszawa, 2002, s. 192.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

W planie przykładowej wycieczki szkolnej charakteryzowane są między innymi rozmaite czynności wycieczkowe, zostaje tam wskazane, co będą robić dzieci, nauczyciel. Każda wycieczka musi być racjonalna, przebiegać sprawnie ona musi.

Skoro lekcje plastyki posiadają swe plany, scenariusze, to również i lekcje wycieczkowe mają prawo, zasadność na nich się opierać.

Oto każda wycieczka się zaczyna i kończy. Toteż odpowiednie, racjonalne ramy czasowe opinają zajęcia w plenerach. Nauczyciel musi zaopiekować się swymi uczniami. Musi dbać o ich bezpieczeństwo osobiste, gdy przebywają poza szkolnym gmachem. Plan wycieczki powinien uwzględniać ramy czasowe eskapady oraz zasady bezpieczeństwa, odpowiednie procedury. I należy uwzględnić w planie sam powrót - czy to do szkoły, z nauczycielem, czy może z wycieczki odbiorą dzieci ich rodzice, prawni opiekunowie.

Plan lekcji wycieczkowej różni się dalece od planu standardowej lekcji - w klasie szkolnej. Opiera się on na bezpośrednim stykaniu się z czymś, co jest w środowisku naturalnym, kulturowym obecne, usytuowane.

Organizacja wycieczek dłuższych aniżeli tutaj rozważana, na przykład wycieczek kilkudniowych w ramach tak zwanej Zielonej Szkoły, obligowała będzie do kreowania odpowiednich, stosownych planów, w których to planach zostaną przedstawione wyjścia do poszczególnych miejsc, pozostających ze sobą w odległościach pewnych, konkretnych. W przypadku zaś mojej rozważanej, krótkiej wycieczki wyjście dzieci nastąpi tylko do jednej, pojedynczej przestrzeni, co eliminuje konieczność tworzenia nadmiernie szczegółowego, rozrosłego do gigantycznych rozmiarów planu wycieczki.

Na Zielonych Szkołach dzieci odwiedzają różne miejsca, od siebie odległe. Dzieci pokonują różne dystanse. Więc plany takowych długich wycieczek muszą uwzględniać zmiany miejsca pobytu młodych person. O jakiejś godzinie zaplanowany jest pobyt gdzieś tam, a o innej godzinie w innym miejscu - to opisywać ma prawo plan wycieczki.

Zaś w przypadku wycieczki tutaj opisywanej plan wydarzenia pedagogicznego okaże się bardzo uproszczony, nierozbudowany. W takim przypadku może zostać wrośnięty do scenariusza zajęć, który to scenariusz taki plan obejmie, ponieważ w scenariuszu zajęć musi się znaleźć przebieg lekcji.

Zostało już oznajmione, że w skład planu lekcji wchodzi kategoria: porządek/tok. Rozmaite czynności wliczamy w zakresy zajęć. Za podmioty czynności, działań uznamy 1) nauczyciela oraz 2) uczniów. Są zatem dwa rodzaje podmiotów lekcyjnych, zaś w przypadku zajęć plastycznych bardzo ważne stanowi, aby na jakichś zajęciach z tego przedmiotu podmiot w postaci uczniów realizował praktyczne działania wytwórcze - ważne jest czyli, żeby na pewnych lekcjach plastyki uczniowie sobie tworzyli jakieś plastyczne prace. Plastyka nie powinna być tylko teorią - w szkole podstawowej.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Niech czynności podczas typowej lekcji wyjaśni, zobrazuje tabela pouczająca:

Tab. 5. Czynności podczas typowej lekcji

nazwa czynności	egzemplifikacje	odniesienie do wycieczki rozważanej w tymże opracowaniu
czynności przygotowawcze	Przykładową czynnością przygotowawczą okaże się sprawdzenie frekwencji uczniów oraz ułożenie środków dydaktycznych na stanowiskach uczniowskich ¹²⁷ .	W przypadku wycieczki na ulicę Tumską w Płocku czynnościami przygotowawczymi byłoby sprawdzenie obecności dzieci, przygotowanie ich do drogi pieszej przez miasto, dobranie par w szkolnej szatni.
czynności podstawowe	Czynności podstawowe to główne materie, ogniwa, to co na lekcji jest najważniejsze. Oto czynnością podstawową może być na przykład słuchanie, pisanie sprawdzianu, zapoznanie się z podręcznikiem - czytanie go po cichu albo wypełnianie na lekcji poleceń z zeszytu ćwiczeń ¹²⁸ .	Jeśli chodzi o wycieczkę związaną z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego, Wzgórze Tumskie, zarys świątyni, to tutaj czynnością podstawową byłoby zapoznanie się wnikliwe z dziełem plastycznym, murałem, przez dzieci i wypełnianie jednocześnie przez nie kart pracy, dotyczących substancji lekcji. Substancja danej lekcji to jest jej ważna treść.
czynności końcowe	Podsumowują one zajęcia. Może być taką czynnością dokonanie zreasumowania oraz zadanie domowej pracy. Innym zaś przykładem czynności końcowej jest relaksacja dzieci, rozluźnienie ich, co figuruje jako nader charakterystyczne dla oddziaływań z zakresu pedagogicznej terapii ¹²⁹ .	Zebranie dzieci, zbiórka, powrót do szkoły zaliczałoby się podczas lekcji wycieczkowej do końcowych czynności zajęciowych. Niewątpliwie zaś ważnym etapem finalnym byłoby przybycie klasy do szkolnego budynku. A wkroczenie dzieci do szkoły powodowałoby koniec wycieczki, wyczerpanie jej znamion. Znamiona wycieczki są to jej cechy i równocześnie sygnalizatory.

źródło: opracowano na podstawie:

Cz. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna*, Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, Warszawa, 2002, s. 173.

Czasem, niejednokrotnie ważne jest, żeby pod koniec wycieczki, po realizacji zasadniczego jej etapu, przejść do podsumowania, do analizy, do refleksji jakiegś. Ostateczne wyniki pracy, spostrzeżenia uczniów czasem warto ażeby zostały przez nauczyciela omówione. Sprawdzenie zadań wykonanych, zebranie kart pracy wypełnionych, wyciągnięcie wniosków, jak również zaprezentowanie właściwych konkluzji to niemało ważne etapy dla niejednej, a także doskonałej wycieczki szkolnej¹³⁰. Różnie jest jednak z wycieczkami plastycznymi.

Czasami jednak nad wyraz ciężko zadbać o doskonałość wycieczki. Podczas wyjść uczniowie, uczennice, chłopcy i dziewczęta potrafią zachowywać się bardzo źle, niegrzecznie, przykro. Musi więc pedagog czuwać

127 Tamże, s. 171-175.

128 Tamże, s. 171-175.

129 Tamże, s. 171-175.

130 F. Bereźnicki, *Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli*, Impuls, Kraków, 2018, s. 187-189.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

nad zachowaniem swych podopiecznych ustawicznie. Odpowiednie słowne komunikaty nauczycielskie są w stanie poprawić zachowania, postawy uczniowskie.

Podczas wycieczki przez miasto dzieci mogą iść przez osadniczą jednostkę w parach, przydzielonych przez pedagoga bądź też pary mogą się dobrać same zgodnie z upodobaniami, chęciami, preferencjami.

Rozpatrując problematykę wycieczek szkolnych należy koniecznie jeszcze omówić pojęcie miejsca zbiórki. Miejsce zbiórki jest to przestrzeń, gdzie podopieczni, podopieczne osoby mają przybyć punktualnie, o określonej, podanej przez opiekuna godzinie. Jest to zatem miejsce ustalone, zarządzane. Oto po upływie czasu wyznaczonego wszystkie dzieci - wszyscy wycieczkowicze - muszą być na miejscu, a potem nauczyciel, opiekun zabiera podopiecznych stamtąd, zatem z miejsca zgromadzenia jednostek.

Miejsce zbiórki powinno być łatwo dostępne do objęcia wzrokowego. Powinien być to charakterystyczny punkt danego terenu, do którego łatwo dotrzeć z różnych przeciwnych lokacji, sektorów. Przykłady to: plac na starym mieście albo teatr, ratusz czy galeria handlowa.

Lecz jednak w przypadku pewnych wycieczek prostych, a taką wycieczką okazuje się rozważana przeze mnie w tejże pracy naukowej, nie trzeba wcale ustalać miejsca zbiórki, gdyż uczniowie nie oddalają się z miejsca oglądania dzieła sztuki, a nauczyciel nad nimi stale, cały czas czuwa, cały czas wszystkich ma na oku. Miejsca zbiórki okazują się nad wyraz, kolosalnie istotne w przypadku wycieczek złożonych, na przykład do zabytkowego miasta, nad morze czy w góry. W przypadku wycieczek lokalnych, bliskich dalece mniejszą odgrywają rolę te intrygujące zjawiska pedagogiczne. Mural z Maciusiem Pierwszym wygląda na maleńki, nie jest to choćby instalacja obejmująca odległe od siebie elementy, miejsca - nasuwa mi się tutaj na myśl bardzo ciekawy obiekt, instalacja, mianowicie obejmująca dwa portale miejskie, znajdujące się w przyjaźnie nastawionych do siebie miejscowościach. W ramach dygresji pragnę krótko skoncentrować się na owej instalacji.

Wyobraźmy sobie, że w dwóch odległych od siebie miastach polskich ulokowano dwa obiekty - portale. Przypominają te wytwory bramy, magiczne przejścia. Zostały estetycznie udekorowane. Oto w każdym z dwóch portali odbija się obraz cyfrowy - na żywo pokazywany. Jeden portal pokazuje na żywo obraz z drugiego miasta, a drugi z pierwszego, co sprawia przecież, że pomiędzy obydwojema przyjaznymi sobie miastami nawiązuje się łączność, styczność kulturowa, społeczna. Obrazy rejestrują kamery cyfrowe - widać w dwóch portalach przechodzących przez miasto mieszkańców oraz charakterystyczne punkty miejskie, zabytki. Oczywiście dla każdego z dwóch miast zabytki, budowle nagrywane są inne. Odrębne obrazy nadawane są w czasie rzeczywistym, na żywo są one. Według mnie taka instalacja - złożona z dwóch portali - stanowi interesującą. Koniecznie chciałem o niej tu wspomnieć. Są to wytwory plastyczne, wykorzystujące

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

nowoczesne technologie cyfrowe. Inną zaś egzemplifikacją nowoczesnych wytworów sztuki okażą się migające instalacje świetlne w metropolii XXI wieku.

Powracając do zasadniczego tematu rozważań, o ile jednak miejsce zbiórki występuje w przypadku tylko pewnych wycieczek (złożonych, dalekich zasięgiem), to nie ma tak w przypadku scenariuszy/konspektów wycieczek, lekcji plenerowych, terenowych, gdyż te formy, zjawiska substancjalnie dotyczą każdej wycieczki, nawet jeśli ich się nie zapisuje, nie przelewa na papier i tylko scenariusz kreuje, rodzi, trzyma nauczyciel w swojej głowie. Ale zdarzają się oczywiście lekcje i bez scenariuszy.

W dalszej części mojej pracy naukowej przedstawiłem autorski konspekt/scenariusz, dotyczący lekcji o muralu ulokowanym na ulicy Tumskiej w Płocku. A do składowych tego scenariusza przynależą między innymi cele wycieczki, plenerowych zajęć oraz porządek zajęć.

Jak wiadomo, wycieczki szkolne to rodzaje lekcji, które wyodrębnia się ze względu na kryterium miejsca czynności uczniowskich. Różnią się one od lekcji w budynkach szkolnych, w klasopracowniach.

Tak więc wycieczką w teren byłoby wyjście z uczniami, aby oglądać mural demonstrujący króla Maciusia Pierwszego. Obiekt ten znajduje się na świeżym powietrzu, jest on w terenie, a nie chociażby w środku budynku czy w muzeum¹³¹. Jest to twór street artowy, a na takie twory ludzie z reguły nie natrafiają w muzeach czy w galeriach sztuki, lecz na świeżym powietrzu przebywając, na ulicy będąc (niekiedy jednak pierwotnie uliczne twory przenoszone są do wnętrza galerii, co zapewnia im prestiż, estymę, szacunek). Twory street artowe potrafią szarą przestrzeń miejską rozjaśniać, choć różnie może się zdarzać. Albowiem mogą i szpeciść, oszpecać okolice dane, zmniejszać estetykę terenów przez człowieka zamieszkiwanych. I, niestety, wandalę potrafią tworzyć okropne graffiti w miejscach niedozwolonych. Niektóre dzieła artystów muralowych nie powodują u przechodniów zachwyty. Do street artu zaliczamy nie tylko murale legalnie namalowane, ale i także niedozwolone, nielegalne, obrazoburcze graffiti.

Nie mogą ulegać zapomnieniu potencjalne zalety urzeczywistniania wycieczek, w przypadku nauczania w szkole podstawowej plastyki.

Dzięki prowadzeniu wycieczek szkolnych, w ramach nauczania przedmiotu plastyka, można u dzieci rozwijać estetyczną wrażliwość. Branie przez dzieci udziału w konkretnych wycieczkach iść może w parze z przeżywaniem przez te dzieci piękna, różnych emocji pozytywnych¹³². Nauczyciel plastyki powinien dostarczać dzieciom dobrych, adekwatnych bodźców, powinien im pokazywać właściwe, adekwatne dzieła sztuki, kultury. Dzieci nie mogą być zachęcane, motywowane przez pedagoga, znawcę plastycznych zagadnień, do tworzenia w nielegalnych miejscach form graffitiowych, na przykład na ścianach publicznych budynków.

131 Tamże, s. 187-189.

132 Tamże, s. 187-189.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Oto wycieczki szkolne, w ramach nauczania plastyki, dostarczające różnych przeżyć, przyczyniają się do zdobywania przez uczniów wiedzy, do jej poszerzania, do kształtowania u dzieci pozytywnych postaw, cech charakterologicznych. Podczas wycieczki pedagog może sprawdzić wiedzę, umiejętności uczniów w praktyce.

Na wycieczce dzieci mogą poznawać lokalne dziedzictwo kulturowe, lokalnie występujące plastyczne wytwory. Nauczyciel, wyprowadzając osoby młode do środowiska kulturowego, może u nich zaspokoić potrzebę poznawczej dociekliwości, umożliwić dzieciom odkrywanie lokalnych zjawisk, dziedzictwa; dzięki wycieczce w ramach realizacji plastyki mogą dzieci wkrótce, potem bardziej interesować się tymże paradoksalnie niełatwym przedmiotem. Dzięki wycieczce racjonalnej uczniowie mogą lepiej rozumieć plastykę, jej materie. Lecz nie tylko cele poznawcze należy mieć na uwadze, rozpatrując problem wycieczki szkolnej, w ramach metodyki nauczania plastyki¹³³. Różne są bowiem korzyści z organizowania wycieczek, gdy chodzi o nauczanie w szkole podstawowej przedmiotu zasadzającego się na kreatywności oraz praktyczności uczniowskiej.

Franciszek Bereźnicki w swojej publikacji pt. „Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli” podaje metodę dydaktyczną z wycieczkami szkolnymi skorelowaną - mianowicie będzie nią metoda obserwacji, obserwacji kierowanej. Lecz i w różnych wycieczkach może też się pojawić inna metoda - wywiadu, lecz tutaj - w przypadku rozważanych przeze mnie zajęć - nie znalazłaby metoda wywiadu żadnego zastosowania (choć można sobie roztknąć w wyobraźni wywiad z pracownikiem czy dyrektorem Młodzieżowego Domu Kultury w Płocku, któremu przysłuchiwałyby się dzieci pełne zaciekawienia - wywiad hipotetyczny dotyczyłby muralu i zagadnień towarzyszących malarstwu, muralistyce)¹³⁴.

Wszelkie zajęcia plastyczne, w tym plenerowe, odbywające się na świeżym powietrzu muszą być odpowiednio skonstruowane. Ważne dla zajęć są scenariusze/konspekty - ich dotyczące. Pojęcia scenariusz i konspekt możemy stosować zamiennie. Z drugiej jednak strony pojawiają się różnice pomiędzy tymi terminami z zakresu dydaktyki. Z różnych perspektyw można na te dwa pojęcia spoglądać. Ja jednakże będę tutaj stosował zamiennie równoznaczne sobie terminy (scenariusz i konspekt). Za równoznaczne ja je uznaję tutaj.

Konspektowe formy pedagogiczne przyjmują konkretne konstrukcje, budowy. Profesjonalizm w organizowaniu wycieczki szkolnej okazuje się warty przestrzegania. Scenariusze profesjonalizm lekcji zapewniają należycie.

Oto w publikacji metodycznej: „Lekcje plastyki w konspektach dla kl. IV-VIII” Jolanty Gostomskiej¹³⁵ znajdują się liczne scenariusze zajęć. Zbudowane są one w określony sposób.

133 Tamże, s. 187-189.

134 Tamże, s. 187-189.

135 J. Gostomska, *Lekcje plastyki w konspektach dla kl. IV-VIII*, Wydawnictwo Korepetytor, Płock, 1997.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Toteż scenariusze posiadają ściśle określone elementy budulcowe. Są to:

- zagadnienia programowe,
- temat lekcji,
- czas trwania zajęć
- forma pracowania,
- metody pracy,
- techniki pracy,
- środki dydaktyczne,
- cele lekcji (z podziałem na cele: poznawcze, kształcące oraz wychowawcze)
- przebieg zajęć¹³⁶.

Taką okolo strukturę kompozycyjną przyjąłem ja podczas tworzenia scenariusza lekcji tyczącego się muralu płockiego, usytuowanego na ulicy Tumskiej, jednakże uznałem, iż połączę cele poznawcze z kształcącymi, tak aby powstały cele poznawczo-kształcące; te dwa typy celów są po prostu zbieżne, podobne do siebie bardzo, uznałem za niepotrzebne i bezcelowe rozgraniczanie celów poznawczych i kształcących w scenariuszu.

Zagadnienie programowe jest to coś, co ma, planuje w danym czasie przerobić nauczyciel z dziećmi, wdrożyć pięknie. Programowe zagadnienia jako mniejsze całości wchodzi w skład kompletnego programu nauczania. Jednym z bardzo ważnych zagadnień programowych realizowanych w toku nauczania plastyki okazuje się być malarstwo. Inne zaś egzemplifikacje to będą: fotografia, film, architektura, a także rzeźba. Uczniowie w ramach plastyki powinni poznać różne dziedziny sztuki, w stopniu elementarnym.

Z kolei temat lekcji stanowi krótkie wypowiedzenie, przyjmujące postać zdania/zdań, równoważnika zdania/równoważników zdaniowych, możliwie jak najlepiej odnoszące się do zagadnień, które na lekcji danej mają być wdrażane, przyswajane. Na lekcjach są realizowane, omawiane zarówno zagadnienia istotne, jak i mniej ważne, towarzyszące, tłem będące, takich zagadnień nieważkich, nie nazbyt istotnych temat lekcji nie powinien obejmować. Zważmy więc, temat lekcyjny powinien charakteryzować się zwięzłością, krótkością, a równocześnie niech figuruje jako wyczerpujący, przekazujący wszystko to co najbardziej trzeba minimalistycznie, w sposób skondensowany.

136 Tamże, s. 11-17.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Lekcja na świeżym powietrzu, jaką ja rozważam w mojej pracy, nosiłaby nazwę: *Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe*. Taki więc wymyśliłem temat lekcji. Zważyć tu należy, iż temat stanowi prosty konstrukcyjnie. Dostosowany został do percepcji dziecięcej, jak gdyby z dziecięco-elementarnego punktu widzenia został wymyślony (wskazuje na to czasownik *zapoznajemy się*, komunikujący poczucie wspólnoty, niejako utożsamianie się pedagoga z dziećmi; ja jako plastyk dokładnie wiem, czym jest mural, i znam ja mural na ulicy Tumskiej przecież). A mimo że temat lekcji nie odnosi się do wszystkich elementów dzieła plastycznego oraz do wszystkich elementów na muralu rzeczonym (no bo przecież nie został tam tylko, jedynie przedstawiony młody monarcha, Maciek, lecz i inne są tam też obecne elementy, a oprócz muralu należy mówić także o sztukaterii i o tak zwanym oknie iluzorycznym, czego niech obłok zapomnienia nie zaciera, nie przysłania), to i tak temat okazuje się być wyczerpujący, dobry, gdyż odnosi się do tego, co na muralu najważniejsze. No bo przecież dziecko na muralu przedstawione - Maciuś - jest akcentem plastycznym, czyli postać owa odgrywa najważniejszą rolę w przypadku wskazanego dzieła artystycznego. Gdy ktoś pomyśli o muralu na ulicy Tumskiej, poznawszy go wcześniej, to od razu skojarzy ów wytwór z chłopcem - z młodym monarchą, na malowidle miejskim się wyróżniającym. W przypadku plastyki, jeśli tematy lekcji mają informować o danych wytworach sztuki, to można odnosić się jedynie do ich plastycznych akcentów, do najważniejszych materii dzieł danych.

Ogółem rozpatrując problem, tematy lekcyjnych zajęć nie muszą podawać absolutnie wszystkiego, co na danej lekcji by było omawiane. Temat dobry musi komunikować o tym, co najważniejsze na lekcji zaplanowanej, godnej urzeczywistnienia.

I tutaj, w temacie zajęć, po myślniku podałem typ zajęć. Są to więc zajęcia plenerowe - mające się odbyć na świeżym powietrzu, na dworze, a nie w szkolnym budynku. Ponieważ byłaby to lekcja wycieczkowa, obligująca do wyjścia ze szkoły uczniów, uznałem, iż należy koniecznie podać w temacie typ lekcji. W przypadku gdyby była to standardowa lekcja plastyki, w pracowni szkolnej, aż tak ważne nie byłoby podanie zajęciowej formy (z zasady, no bo jeśli lekcja w szkole, w pracowni, byłaby niezwykła, wyjątkowa, osobiwa, wyróżniająca się na tle innych, to podanie typu zajęć należałoby w temacie rozważyć - przykłady to będą na przykład: dyskusja panelowa, wystawa szkolna czy spotkanie ze sławnym malarzem albo grafikiem).

Właściwie skonstruowany temat lekcji plastycznej nawiązuje łączność z uczniami, wchodzi z nimi w dialog pedagogiczny¹³⁷, przyczynia się do aktywizacji uczniów, potęguje efektywność nabywania wiedzy, umiejętności, potencjalnie potęguje, aranżuje produktywność, kreatywność. Dobrze działa dobry, adekwatny temat lekcyjny na godne, oczekiwane postawy uczniowskie, na słuszne opracowywanie problemów, na

137 W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 1998, s. 68-69.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

wykonywanie zadań, zajmowanie się nimi dobrze, na procesy kreacji. I dzięki odpowiedniemu zaktywizowaniu uczniów można u nich wykształcać plastyczne pasje, o czym zostało już wcześniej tutaj oznajmione¹³⁸.

Wreszcie należy tu przedstawić, scharakteryzować trzy rodzaje celów lekcji: a) cele wychowawcze, b) cele poznawcze, c) cele kształcące. A żeby to uczynić, odniosę się do zapisów obecnie obowiązującej Podstawy Programowej dla przedmiotu plastyka - na poziomie szkoły podstawowej - klas IV-VIII (plastyki w ósmych klasach z zasady nie ma, choć nic nie stoi na przeszkodzie, ażeby w szkołach na ósmą klasę część godzin plastyki przeznaczono, choć cykl podręczników Wydawnictwa Nowa Era: „Do dzieła!” przystosowany jest do nauki plastyki wyłącznie w klasach IV-VII).

Zacznijmy więc od celów wychowawczych, jak się wydaje najprostszych do sprecyzowania. Cele te korespondują ściśle z wychowaniem plastycznym (a kwalifikacje do wychowywania plastycznego, oddziaływania poprzez plastykę, sztukę posiadają między innymi terapeuci pedagogiczni i arteterapeuci, osoby po studiach z zakresu pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, osoby po studiach z resocjalizacyjnej pedagogiki oraz osoby po studiach podyplomowych z zakresu nauczania języka polskiego - tak osobiście uważam; mówiąc inaczej, moim zdaniem osoby po takich studiach mają kwalifikacje do nauczania plastyki w szkole podstawowej). Cele wychowawcze to będą choćby: nauczenie dzieci stosowania zasad prezentacji, upowszechniania wytworów plastycznych w duchu przestrzegania prawa, w zgodzie z normami społecznymi, etycznymi. Celem wychowawczym może być też ukazanie dzieciom lokalnego dziedzictwa kulturowego, dziedzictwa obecnego w ich bliskim geograficznym otoczeniu. Nadto i celem wychowawczym byłoby kształtowanie u dzieci szacunku względem plastycznych twórców polskich¹³⁹. A więc na drodze realizacji takowych celów wychowuje się osoby podopieczne, nadrzędnym zadaniem nie jest tutaj uzyskanie przez dzieci specjalistycznej wiedzy ze sfery plastyki, w tym abecadła plastycznego.

Inaczej jest z celami kształcącymi, gdzie uzyskanie wiedzy oraz wykształcenie umiejętności plastycznych stanowią niezmiernie istotne. Jak możemy przeczytać z obecnie obowiązującej Podstawy Programowej, dzieci muszą między innymi wykazywać się wiedzą z zakresu środków artystycznego wyrazu i malarstwa. Język oraz funkcje malarstwa dzieci znać powinny. Tak samo winny być zorientowane w sztuce nowych mediów, we współczesnych twórcach plastycznych. I dla przykładu uczniowie powinni umieć klasyfikować barwy, rozumieć różnorodne pojęcia barw się tyżące. Dzieci powinny umieć interpretować dzieła sztuki, obserwacjom na żywo poddawane¹⁴⁰. Toteż poprzez realizację rzeczonych celów kształci się dzieci, one dzięki realizacji tego rodzaju

138 Tamże, s. 15-16.

139 Podstawa Programowa dla przedmiotu plastyka w szkole podstawowej,

<https://podstawaprogramowa.pl/Szkola-podstawowa-IV-VIII/Plastyka>, data dostępu: 2 marca 2024 r.

140 Tamże.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

celów nabywają wiedzę oraz umiejętności.

Ostatni typ celów - cele poznawcze, jako kategoria, struktura w istocie zbliża się istotą do celów kształcących. Nie byłoby więc wcale błędem uwspólnienie w scenariuszu odnośnie muralu płockiego tych celów - zatem mówienie razem: o celach poznawczo-kształcących; tak też uczyniłem, to znaczy połączyłem w moim scenariuszu cele poznawcze i kształcące w jedność, w jedną kategorię.

Lecz z drugiej strony poznanie to nie to samo co zdobycie wiedzy, umiejętności. Umożliwienie poznania to pokazanie pewnych obiektów, dzieł sztuki, zapewnienie do nich dotarcia. Tym samym realizacja celów poznawczych łączy się z przeżyciami i emocjami. To co dzieci oglądają plastycznego, to jest przedmiotem poznawania. Ażeby nastąpiło poszerzenie wiedzy częstokroć najpierw, przedtem nastąpić musi akt poznawczy.

Rozgraniczanie w konspektach zajęć plastycznych celów poznawczych i kształcących, nie ujmowanie ich w jedność, uważam za zupełnie niepotrzebne i alogiczne. Przecież poznanie łączy się integralnie z kształceniem, z nabywaniem wiedzy i umiejętności. Nad wyraz sztuczne okazuje się rozgraniczanie obydwu pojęć dydaktycznych, to znaczy celów kształcących i poznawczych.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

III. II. Odniesienie do zapisów obowiązującej Podstawy Programowej

Zajęcia wycieczkowe, plenerowe z plastyki, jakie rozważam w mej pracy naukowej przestrzegalyby Podstawy Programowej, byłyby z nią zgodne. Nie stałyby w sprzeczności z zapisami tegoż prawnego dokumentu.

Najpierw pragnę odnieść się do celów kształcenia - wymagań ogólnych, gdy chodzi o plastykę w szkole podstawowej, a potem zaś do treści nauczania, wymagań szczegółowych.

Tab. 6. Odniesienie się do Podstawy Programowej dotyczącej plastyki w szkole podstawowej - do celów kształcenia, wymagań ogólnych:

odniesienie się do Podstawy Programowej, zacytowanie	odniesienie się do zajęć plenerowych odnośnie muralu demonstrującego króla Maciusia Pierwszego, Wzgórze Tumskie oraz bazylikę płocką
„Opanowanie zagadnień z zakresu języka i funkcji plastyki [...]”	Jedną z dziedzin plastyki jest malarstwo, ale też i sztuka uliczna. W ramach zajęć plenerowych/wycieczki, do której to formy Podstawa Programowa odnosi się pozytywnie, uczniowie poznaliby między innymi funkcje murali, malowideł ulicznych, środki artystyczne w sztuce ulicznej, w malarstwie, plastyczny język tych sfer.
„Opanowanie podstawowych wiadomości z zakresu kultury plastycznej, jej narodowego i ogólnoludzkiego dziedzictwa kulturowego.”	Również i to wymaganie ogólne, sprecyzowane w Podstawie Programowej, zostałyby częściowo zrealizowane. Mural na ulicy Tumskiej w Płocku to lokalne dzieło sztuki, związane z kulturowym dziedzictwem. Dzięki wycieczce uczniowie opanowaliby elementarne wiadomości dotyczące plastycznej kultury.
„Doskonalenie umiejętności plastycznych [...]”	Mimo że podczas lekcji w plenerze uczniowie niczego by nie rysowali, nie malowali, nie robiliby żadnych wytworów plastycznych, to doskonaliliby umiejętności interpretowania, badania, oceniania dzieła sztuki ulicznej. Właściwe analizowanie muralu, malowidła, obrazu to nader istotna umiejętność plastyczna, którą nauczyciel-plastyk powinien u dzieci kształtować, rozwijać.

W tabeli odniosłem się do zapisów Podstawy Programowej obecnych na stronie internetowej: <https://podstawaprogramowa.pl/Szkola-podstawowa-IV-VIII/Plastyka>, data dostępu: 2 marca 2024 r.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Tab. 7. Odniesienie się do Podstawy Programowej dotyczącej plastyki w szkole podstawowej - do treści nauczania, wymagań szczegółowych:

odniesienie się do Podstawy Programowej, zacytowanie	odniesienie się do zajęć plenerowych odnośnie muralu demonstrującego króla Maciusia Pierwszego, Wzgórze Tumskie oraz bazylikę płocką
„Uczeń:” [...] „wykazuje się znajomością dziedzin sztuk plastycznych: malarstwa [...]; rozumie funkcje tych dziedzin i charakteryzuje ich język; rozróżnia sposoby i style wypowiedzi w obrębie dyscyplin; zna współczesne formy wypowiedzi artystycznej [...].”	Dzięki zajęciom odnośnie muralu, będącego malowidłem, dzieci poszerzyłyby znacznie swoją wiedzę odnośnie malarstwa - dziedziny sztuk plastycznych. Oto rozumiałyby funkcje malarstwa, jego język, środki wyrazu, style i sposoby wypowiedzi plastycznych. Co więcej, mural to bardzo współczesna forma artystycznej wypowiedzi - wciąż powstają w Polsce nowe murale.
„Uczeń:” [...] „rozróżnia gatunki i tematykę dzieł w sztukach plastycznych (portret [...], pejzaż [...]; niektóre z tych gatunków odnajduje [...], rozumie, czym jest w sztuce abstrakcja i fantastyka [...].”	Mural płocki na ulicy Tumskiej byłby świetną okazją do czynienia analiz. Dzięki zajęciom plenerowym związanym z tym dziełem sztuki uczniowie poszerzyliby swą wiedzę, umieliby lepiej rozróżniać tematykę dzieł, gatunki poszczególne.
„Uczeń:” [...] „charakteryzuje [...] środki wyrazu artystycznego, takie jak: linia, plama, faktura [...].”	Pojęcia elementarne z zakresu abecadła plastycznego odnalazłyby pięknie swe zastosowanie podczas interpretowania muralu demonstrującego króla Maciusia Pierwszego. W muralu rzezonym zastosowano konkretne, określone środki wyrazowe.
„Uczeń:” [...] „rozróżnia cechy i rodzaje kompozycji w naturze oraz w sztukach plastycznych [...].”	Dzięki zajęciom w plenerze uczniowie i uczennice lepiej rozróżnialiby/rozróżniałyby cechy, rodzaje kompozycji.
„Uczeń:” [...] „klasyfikuje barwy w sztukach plastycznych; wykazuje się znajomością pojęć: gama barwna, koło barw, barwy podstawowe i pochodne, temperatura barwy, walor barwy; rozróżnia i identyfikuje w dziełach [...] kontrasty barwne: temperaturowe, dopełnieniowe i walorowe [...].”	Zajęcia rzezone, o których traktuje moja praca metodyczna, byłyby świetną okazją do kształtowania wśród dzieci wiedzy odnośnie barw.
„Uczeń:” [...] „rozpoznaje rodzaje perspektyw [...]; rozpoznaje [...] światłocien [...].”	Mural będący tematem pracy z zakresu metodyki nauczania plastyki byłby okazją do rozpoznawania rodzajów perspektyw.
„Uczeń:” [...] „w zadaniach plastycznych interpretuje obserwowane przedmioty, motywy i zjawiska [...].”	Interpretacja muralu na ulicy Tumskiej w Płocku byłaby dobrym, kształcącym, pouczającym zadaniem plastycznym. Dzieci, wyobrażam sobie, wypełniałyby ofiarowane im karty pracy.
„Uczeń:” [...] „zna i stosuje zasady prezentacji i upowszechniania dzieł zgodnie z prawem i etyką.”	Mural z młodym monarchą powstał zgodnie z prawem, nie jest on nielegalnym dziełem ulicznym, graffiti nieetycznie wciśniętym.
„Uczeń:” [...] „zapoznaje się z twórczością artystów w obrębie „małej ojczyzny””	Płocki mural został wykonany w ramach ludzkich działań.
„Uczeń:” [...] „zna dziedzictwo kulturowe najbliższego otoczenia [...].”	Mural w Płocku to przykład dziedzictwa kulturowego najbliższego otoczenia, zakładając oczywiście, że zajęcia w plenerze przeprowadziłbym dla dzieci ze szkoły płockiej, najlepiej znajdującej się w centrum tejże osadniczej jednostki.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

III. III. Cele potencjalnych zajęć w plenerze, dotyczących muralu obrazującego króla Maciusia Pierwszego

- dzieci dowiadują się, czym jest mural, jakie są murali rodzaje, a także funkcje, uczniowie zapoznają się z takim wytworem na przykładzie muralu demonstrującego króla Maciusia Pierwszego i zarys pejzażowy (pejzaż uproszczony pokazuje Wzgórze Tumskie, zarys Bazyliki),
- uczniowie zapoznają się z lokalną sztuką miejską, z lokalnym street artowym wytworem, występującym w małej ojczyźnie, poznają tego wytworu wygląd, cechy i funkcje,
- uwrażliwienie dzieci na wytwory plastyczne, na lokalną kulturę,
- poznanie przez uczniów różnych wytworów z dziedziny street artu, w tym graffiti, murali, nalepek, wlepek, tagów, billboardów,
- przypomnienie dzieciom wybranych wiadomości z klas poprzednich, licząc od klasy czwartej szkoły podstawowej (zwłaszcza przypomnienie pojęć abecadła plastycznego, rodzajów kompozycji, poszczególnych technik malarskich),
- osoby podopieczne opanują wybrane zagadnienia z zakresu języka, funkcji plastyki, nabędą wiedzę w zakresie malarstwa, malowideł, street artu, zwiększą swą wiedzę w zakresie dziedzictwa kulturowego lokalnego, u dzieci pogłębi się, zwiększy wiedza odnośnie podstaw, elementów plastyki, odnośnie abecadła plastycznego, u uczniów poszerzona zostanie znajomość sztuki współczesnej,
- uczniowie umieć będą za pomocą języka plastycznego opisywać pojęcia barwne, charakteryzować wybrane środki wyrazu artystycznego, rozróżniać cechy, rodzaje kompozycji, rozpoznawać rodzaje perspektyw,
- uczniowie zostaną uświadomieni w związku z działalnością społeczną Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku, dowiedzą się, jakie zajęcia, formy spędzania wolnego czasu są tam oferowane aktualnie,
- u dzieci zaspokojona zostanie ciekawość poznawcza, zaspokojone będą potrzeby uczniów, w tym ruchu, potrzeby estetyczne i emocjonalne, dzieci doznają przeżyć pozytywnych, w tym estetycznych i emocjonalnych,
- udoskonalenie u uczniów klasy szóstej/siódmej szkoły podstawowej umiejętności plastycznych, w szczególności gdy chodzi o interpretowanie, analizowanie dzieła malowidłowego/malarskiego/muralowego,
- uczniowie umieć będą rozróżniać gatunki, tematykę dzieł w sferze dziedziny malarstwa, współczesnej sztuki i zdadzą sobie sprawę ze zjawisk plastycznych zarówno pozytywnych, jak i negatywnych zachodzących w obrębie ulicznej i nowoczesnej kultury, sztuki,
- umożliwienie dzieciom wyrażenia własnego zdania odnośnie dzieła sztuki lokalnej,
- uczniowie umieć będą scharakteryzować pojęcie muraloży oraz krytycznie i z wykorzystaniem aparatury pojęciowej plastycznej oceniać wytwory street artu,
- zwiększenie u uczniów zainteresowania plastyką,
- uczniowie umieć będą samodzielnie opisać mural ulokowany na ulicy Tumskiej, przedstawiający króla Maciusia Pierwszego, na kartkówce/sprawdzianie/podczas odpowiedzi ustnej w pracowni plastycznej (mowa tutaj o opisie dzieła sztuki),
- uczniowie dowiedzą się podstawowych informacji na temat powieści Janusza Korczaka: „Król Maciuś Pierwszy” i występującego w tym utworze dla dzieci bohatera tytułowego, w kontekście zajęć plenerowych (dostrzegamy tu korelację międzyprzedmiotową - korelację plastyki z językiem polskim).

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

III. IV. Scenariusz zajęć dotyczących poznania muralu na ul. Tumskiej 9a w Płocku

temat lekcji	<i>Zapoznajemy się z murem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe</i>
zagadnienia programowe	sztuka uliczna/street art, malarstwo, mural, muralistyka, lokalne dziedzictwo kulturowe, sztuka w obrębie małej ojczyzny, zjawiska, wytwory współczesnej plastyki, muraloza
prowadzący zajęcia	Patryk Daniel Garkowski
data, czas trwania zajęć	Data nieokreślona, czas trwania zajęć: dwie godziny lekcyjne: 45 minut + 45 minut, ewentualnie tylko 45 minut (pojedyncza godzina lekcyjna).
forma pracowania	forma indywidualna (każdy uczeń będzie zobligowany do samodzielnego zinterpretowania, zbadania muralu i otrzyma swoją kartę pracy i będzie musiał ją wykonać, uzupełnić)
metody pracy	wykład informacyjny, opis, pogadanka, ekspozycja, metoda kierowania samodzielną pracą uczniów, metoda pracy praktycznej, metoda karty pracy
techniki pracy	Słuchanie przez uczniów nauczyciela. Oglądanie, poddawanie analizie muralu. Wypełnianie kart pracy, opisywanie muralu przez dzieci na danych im arkuszach. Odbywanie rozmowy.
środki dydaktyczne	mural przedstawiający króla Maciusia Pierwszego na ulicy Tumskiej w Płocku, podręczniki do plastyki, karty pracy, długopisy, słownik dotyczący plastyki
cele zajęć poznawczo-kształcące	Dzieci dowiadują się, czym jest mural, jakie są murali rodzaje, a także funkcje, uczniowie zapoznają się z takim wytworem na przykładzie muralu demonstrującego króla Maciusia Pierwszego i zarys pejzażowy. Poznanie przez uczniów różnych wytworów z dziedziny street artu, w tym graffiti, murali, nalepek, wlepek, tagów, billboardów. Przypomnienie dzieciom wybranych wiadomości z klas poprzednich, licząc od klasy czwartej szkoły podstawowej. Persony podopieczne opanowują wybrane zagadnienia z zakresu języka, funkcji plastyki, uzyskują wiedzę w zakresie malarstwa, malowideł, street artu, zwiększają swą wiedzę w zakresie dziedzictwa kulturowego lokalnego. U dzieci pogłębia się, zwiększa wiedza odnośnie podstaw, elementów plastyki, odnośnie abecadła plastycznego, u uczniów poszerzona zostaje znajomość sztuki współczesnej, uczniowie umieją za pomocą języka plastycznego opisywać pojęcia barwne, charakteryzować wybrane środki wyrazu artystycznego, rozróżniać cechy, rodzaje kompozycji, rozpoznawać rodzaje perspektyw. Uczniowie zostają uświadomieni o działalności społecznej Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku, dowiadują się, jakie zajęcia, formy spędzania wolnego czasu są tam oferowane. U dzieci zaspokojona zostaje ciekawość poznawcza, zaspokojone są potrzeby uczniów, w tym ruchu, potrzeby estetyczne i emocjonalne; dzieci doznają przeżyć pozytywnych, w tym estetycznych i emocjonalnych. Następują udoskonalenia u uczniów klasy szóstej/siódmej szkoły podstawowej w sferze umiejętności plastycznych, w szczególności gdy chodzi o interpretowanie, analizowanie dzieła malowidłowego/malarskiego/muralowego. Uczniowie umieją rozróżniać gatunki, tematykę dzieł w sferze dziedziny malarstwa, współczesnej sztuki. Umożliwienie dzieciom wyrażenia własnego zdania odnośnie dzieła sztuki lokalnej. Uczniowie umieć będą samodzielnie opisać mural ulokowany na ulicy Tumskiej, przedstawiający króla Maciusia Pierwszego - na kartkówce/sprawdzianie/podczas odpowiedzi ustnej w pracowni plastycznej (mowa tutaj o formie wypowiedzi - opisie dzieła sztuki). Uczniowie potrafić będą krótko poddać opisowi powieść dziecięcą Janusza Korczaka: „Król Maciuś Pierwszy”, przedstawić charakterystykę bohatera tytułowego - młodego monarchy, przybliżyć jego przygody, jak też formy spędzania przez chłopczyka wolnego czasu.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

cele zajęć wychowawcze	<p>Wdrożenie wychowania plastycznego w obrębie grupy klasowej. Uczniowie zapoznają się z lokalną sztuką miejską, z lokalnym street artowym wytworem, występującym w małej ojczyźnie. Nastąpi uwrażliwienie dzieci na wytwory plastyczne, na lokalną kulturę. Nabycie przez dzieci szacunku do sztuki lokalnej. Uczniowie zostaną uświadomieni w związku z działalnością społeczną Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku, dowiedzą się, jakie zajęcia, formy spędzania wolnego czasu są tam oferowane, umieć będą dzieci korzystać z usług obiektu usługowego, u dzieci zaspokojona zostanie ciekawość poznawcza, zaspokojone będą potrzeby uczniów, w tym ruchu, potrzeby estetyczne i emocjonalne; dzieci doznają przeżyć pozytywnych, w tym estetycznych i emocjonalnych. Nastąpi umożliwienie dzieciom wyrażenia własnego zdania odnośnie dzieła sztuki lokalnej. Zwiększy się u uczniów zainteresowanie plastyką. Wystąpi poprawa relacji nauczyciela z uczniami dzięki wyjściu na miasto, aby oglądać mural; nastąpi nawiązanie z uczniami głębszych relacji pedagogicznych, pełniejsze zrozumienie ich potrzeb, wyznawanych systemów światopoglądowych. Osiągnięcie korzystnych skutków pedagogicznych dzięki rozmowom z dziećmi podczas podróży pieszej - do celu oraz powrotnej.</p>
przebieg zajęć	<p>W szatni szkolnej dzieci przygotowywane są do drogi - pieszej, niedługiej wędrowki przez miasto Płock. Zaś w poszczególne pary, zespoły dobrać może sam nauczyciel. Albo też uczniowie mogą się w pary dobrać samodzielnie. Sprawdzona zostaje obecność. W czasie drogi nauczyciel wprowadza w tematykę zajęć, przypomina wybrane wiadomości z poziomu klas poprzednich, przedstawia wiedzę plastyczną, odnośnie street artu, murali, malarstwa, abecadła plastycznego, z uczniami rozmawia, zapytać może, czy jakieś murale w Płocku znają, a może skądś indziej, które to szczególnie zapadły im w pamięć - nadal jeszcze trwa część wprowadzająca lekcji.</p> <p>Gdy zaś już wszyscy docierają na miejsce, toteż na ulicę Tumską 9a, rozpoczyna się część zasadnicza, właściwa lekcji. Oto nauczyciel formułuje ustnie polecenie, ażeby dzieci opisały w swych kartach pracy widziany mural. Karty pracy nauczyciel dzieciom więc daje. W tym momencie nauczyciel absolutnie nie organizuje wykładu informacyjnego, dzieci w ciszy niech pracują. Po upływie stosownego czasu nauczyciel powraca z personami podopiecznymi do szkoły. Później karty pracy mogą być ocenione na pozytywne oceny przez realizatora zajęciowego.</p> <p>Znamiona zajęć dobiegają kresu wraz z dotarciem do szkoły nauczyciela i jego uczniów, uczennic (podczas drogi powrotnej nauczyciel może wciąż dyskutować z podopiecznymi na tematy plastyczne, w dalszym ciągu przekazywać istotną plastyczną wiedzę, niech pedagog podsumuje treści zajęć plenerowych może).</p>

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Źródła, bibliografia

K - publikacje książkowe,

L - listy, informacje publiczne,

P - akty prawa i zasoby internetowe.

Publikacje książkowe:

- J. W. Łabędź, *Street art: sztuka ulicy*, Wydawnictwo SBM, Warszawa, 2019 (K),
- J. R. Kalinowski, *Sztuka uliczna w przestrzeni publicznej Płocka*, Towarzystwo Naukowe Płockie, Płock, 2015 (K),
- (red. S. Popek), *Metodyka zajęć plastycznych w klasach początkowych*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1984 (K),
- Cz. Kupisiewicz, *Dydaktyka ogólna*, Oficyna Wydawnicza Graf-Punkt, Warszawa, 2002 (K),
- F. Bereźnicki, *Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli*, Impuls, Kraków, 2018 (K),
- H. Hohensee-Ciszewska, *ABC wiedzy o plastyce*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988 (K),
- D. Stępień, W. Sygut, *Sztuka w zasięgu ręki : plastyka : podręcznik : gimnazjum*, MAC Edukacja, Kielce, 2009 (K),
- J. Gostomska, *Lekcje plastyki w konspektach dla kl. IV-VIII*, Wydawnictwo Korepetytor, Płock, 1997 (K),
- W. Robinson (tłum. J. Lubiak), *Historia sztuki*, Dom Wydawniczy REBIS, Poznań, 1998 (K),
- Cz. Hakke, N. Nonas, *Wycieczki i zajęcia terenowe: poradnik metodyczny*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1977 (K),
- A. Trojanowska, *Dziecko i plastyka*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1988 (K),
- J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 4: podręcznik do plastyki dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023 (K),
- J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 5: podręcznik do plastyki dla klasy piątej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2021 (K),
- J. Lukas, K. Onak, *Do dzieła! 6: podręcznik do plastyki dla klasy szóstej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2022 (K),
- J. Kulawik, T. Kulawik, M. Litwin: *Chemia Nowej Ery 7: podręcznik do chemii dla klasy siódmej szkoły podstawowej*, Wydawnictwo Nowa Era, Warszawa, 2023 (K),
- J. Korczak, *Król Maciuś Pierwszy*, Wydawnictwo Zielona Sowa, Kraków, 2000 (K),
- W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 1998 (K).

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Listy, informacje publiczne:

- Pismo L. Koper z dnia 28 czerwca 2023 roku - dyrektora Młodzieżowego Domu Kultury im. Króla Maciusia Pierwszego w Płocku (L),
- Pismo A. Harabasz z dnia 4 lipca 2023 r. - dyrektor Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Płocka (L).

Akty prawne i zasoby internetowe:

- Podstawa programowa dla przedmiotu plastyka w szkole podstawowej,
<https://podstawaprogramowa.pl/Szkola-podstawowa-IV-VIII/Plastyka> (P).

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Aneksy

Kto taki może uczyć plastyki w podstawowej szkole?

Pedagog opiekuńczo-wychowawczy, terapeuta pedagogiczny, terapeuta zajęciowy i arteterapeuta oraz pedagog po studiach z resocjalizacji lub persona po studiach z języka polskiego/filologii polskiej, nie tylko więc nauczyciel po studiach z plastyki, posiadają, w moim przekonaniu, kwalifikacje w zakresie wychowywania plastycznego. Zatem takie osoby mogą uczyć przedmiotu plastyka w szkole podstawowej - w klasach IV-VII. Żywny przeze mnie pogląd wydawać się może nieco kontrowersyjny, zwłaszcza zważywszy na obecny porządek prawny, który bardzo przecież wąsko i restrykcyjnie podejmuje ważne zagadnienia.

Znawca pedagogiki - Wincenty Okoń podaje, że wychowanie plastyczne okazuje się czynnościami, działaniami wychowawców, a ich podopiecznych także. A owe działania, czynności zmierzają w swej racjonalności do twórczej aktywności, uformowania estetycznej wrażliwości. Dotyczy to sfery plastycznych sztuk. Prócz tego Okoń zauważa następujący fakt: dzięki plastyce, dzięki kontaktowi z wytworami sztuki można u dzieci powiększać, uwznioślać ich estetyczne przeżycia. Istotne okazują się tutaj również inne dobre korzyści, a mianowicie: kształtowanie zasobu wiedzy o plastyce, jak również formowanie, polepszenie umiejętności używania plastycznych narzędzi, środków. Tak więc wychowywanie dzieci obejmuje plastykę, a do wychowywania plastycznego kwalifikacje posiada nie tylko wyłącznie osoba po studiach nauczycielskich z plastyki, na przykład podyplomowych. Nawet jeżeli w krajach nowoczesnych wyodrębnia się plastykę jako osobny przedmiot obligatoryjny, niczego to nie zmienia¹⁴¹.

Innymi nasuwającymi się na myśl kierunkami studiów, po których można uczyć w szkole podstawowej plastyki są kulturoznawstwo, a także historia sztuki. Po różnych zatem studiach można plastyki w szkole nauczać - według mojego mniemania, zapatrywania, pragnę to z całą mocą podkreślić. Choć pamiętać należy o przygotowaniu pedagogicznym - niezbędnym, aby być nauczycielem plastyki w podstawowej szkole.

Na przykład uważam ja, że odpowiedzi na pytania: czy polonista, nauczyciel języka polskiego posiada uprawnienia, aby uczyć plastyki w szkole podstawowej, czy polonista może uczyć przedmiotu plastyki w szkole podstawowej są twierdzące. Zatem tak, może uczyć plastyki ten, kto ukończył studia w zakresie języka polskiego, choćby podyplomowe. Język polski obejmuje sferę kulturoznawstwa, przestrzeń wiedzy o kulturze.

Oto podczas studiów polonistycznych, również w czasie podyplomowych studiów w zakresie języka polskiego, wartościowymi i ważnymi treściami kształcenia okazują się elementy wiedzy o kulturze. W skład wiedzy o kulturze wchodzi plastyka oraz między innymi muzyka, ale także i filozofia.

141 W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 1998, s. 447-448.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z muralem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Dlatego filolog polski z wykształceniem wyższym, jeśli tylko posiada pedagogiczne przygotowanie, może - tak ja sędzę - nauczać plastyki w szkole podstawowej. To samo tyczy się pedagogów opiekuńczo-wychowawczych, resocjalizacyjnych, terapeutów pedagogicznych, zajęciowych oraz arteterapeutów, kulturoznawców i historyków sztuki.

Jolanta Gostomska zauważa, że plastyki mogą uczyć nie tylko specjaliści-plastycy. Oto z plastyką koresponduje realna możliwość, ażeby stanowiła dla pedagogów nieściśle ze sztuką związanych wykształceniowo, kompetencyjnie przedmiot uzupełniający¹⁴². Różnie się w szkołach zdarza, nierzadko brakuje plastyków wykwalifikowanych biegle. Można wywnioskować logicznie, racjonalnie, iż choćby poloniści posiadają kompetencje, kwalifikacje do nauczania w szkole podstawowej plastyki. Filolog nauczający w elementarnej placówce szkolnej języka polskiego elastycznie ma prawo podchodzić do kwestii zajęć plastycznych. I dyrektor szkoły ma prawo uznać, że taka jednostka posiada kompetencje do nauczania plastyki. Niemalże ważnym aspektem sprawy okazuje się fakt, jak bardzo mało występuje godzin plastyki w szkołach. Jest to, myślę, ważny, przekonujący niezwykle argument, ażeby nie zawęźać ludziom kwalifikacji poprzez prawne normy, okrutne. Niestety, ale obecny porządek oświatowego prawa bardzo restrykcyjnie podchodzi do tych kwestii, to znaczy do materii uprawnień pozwalających na zatrudnianie w charakterze nauczycieli przedmiotowych.

Za to już osoba po studiach podyplomowych z nauczania techniki bądź muzyki w szkołach, uważam, nie posiada kwalifikacji, ażeby nauczać w szkole podstawowej plastyki. Mimo że niektórzy mogą uważać trzy przedmioty szkolne: technikę, muzykę i plastykę za bardzo ze sobą powiązane, tworzące niby jedność, to jednak w istocie wiele dzieli te przedmioty poważnych różnic. A są to różnice dość spore i poważne.

Nie trzeba chyba objaśniać nadmiernie, że dyrektor szkoły podstawowej, mając możliwość zatrudnienia w charakterze nauczyciela plastyki jednego z dwóch kandydatów, wybierze tego osobnika, który ma wykształcenie wyższe bardziej zasadne, zatem tego zatrudnić dyrektor może, kto ukończył dokładnie studia w zakresie plastyki. To tylko sytuacje niedoborów, braków kadrowych determinują mniejsze restrykcyjności względem uznawania kwalifikacji do nauczania poszczególnych przedmiotów szkolnych.

Tutaj nasuwa się na myśl refleksja, dotycząca systemów oświaty, że im społeczeństwa państw są bogatsze, bardziej wyedukowane, to tym ludzie kandydujący na nauczycieli muszą dysponować bardziej specjalistycznymi formami wykształcenia. Dzisiaj przecież, żeby móc nauczać w szkole podstawowej nie tylko plastyki, należy, co do zasady, legitymować się wyższym wykształceniem oraz nader sztucznie rozumianym *pedagogicznym przygotowaniem* (prawnie rozumianym)... Niestety, tak to dzisiaj wygląda.

142 J. Gostomska, *Lekcje plastyki w konspektach dla kl. IV-VIII*, Wydawnictwo Korepetytor, Płock, 1997, s. 7.

Patryk Daniel Garkowski:

Zapoznajemy się z murałem demonstrującym króla Maciusia Pierwszego - zajęcia plenerowe w ramach nauczania przedmiotu plastyka w klasie szóstej/siódmej szkoły podstawowej

Możliwa ewolucja nauczania plastyki w szkołach w przypadku inteligentnych gatunków kosmitów, tworzących cywilizacje - infografika

